

ฝ่าย ๑

ชุดโครงการวิจัย
ประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย

โดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยหมายเลข ๖
ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย

โดย
ผศ.ดร. พิศวาท สุนทรพัญ์
ดร.ปฐมากรณ์ บุษปธำรง

รายงานผลการวิจัยเบื้องต้นนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ
ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย

ณ โรงแรมเอสดี อเวนิว
ระหว่างวันที่ ๓-๔ มิถุนายน ๒๕๔๑

**ชุดโครงการวิจัย
ประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย**

โดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

**รายงานวิจัยหมายเลข ๖
ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย**

**โดย
ผศ.ดร. พิศวาท สุนทรพัธ์
ดร.ปฐมากรณ์ บุชปธำรง**

**รายงานผลการวิจัยเบื้องต้นนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ
ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทย**

**ณ โรงแรมเอสดี อเวนิว
ระหว่างวันที่ ๓-๔ มิถุนายน ๒๕๔๑**

รายงานวิจัยภายใต้

ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้

เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

โดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยหมายเลข ๑ :	สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
รายงานวิจัยหมายเลข ๒ :	การศึกษาของชาวเขาในประเทศไทย
รายงานวิจัยหมายเลข ๓ :	พฤติกรรมสุขภาพของชาวไทยบนพื้นที่สูง
รายงานวิจัยหมายเลข ๔ :	ปัญหาสุขภาพอนามัยของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
รายงานวิจัยหมายเลข ๕ :	สภาพการประกอบอาชีพของชาวเขาในประเทศไทย
รายงานวิจัยหมายเลข ๖ :	ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทย
รายงานวิจัยหมายเลข ๗ :	ชนกลุ่มน้อยกับการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯ
รายงานวิจัยหมายเลข ๘ :	โสเภณีชาวเขาและชนกลุ่มน้อยกับขบวนการค้าหญิง ในประเทศไทยและข้ามชาติ
รายงานวิจัยหมายเลข ๙ :	ประสิทธิผลและการประเมินโครงการพัฒนาชาวเขา และชนกลุ่มน้อย ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย
รายงานวิจัยหมายเลข ๑๐ :	สิทธิของชนกลุ่มน้อยในกฎหมายระหว่างประเทศ
รายงานวิจัยหมายเลข ๑๑ :	สภาพความเป็นอยู่และปัญหาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
รายงานวิจัยหมายเลข ๑๒ :	บทสังเคราะห์สถานภาพและการดำรงชีวิตของ ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

รายงานผลการวิจัยเบื้องต้นนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ หมายเลข ๖
“ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”
โดย ผศ.ดร.พิศวาท สุนทรพันธุ์
ดร.ปฐมภรณ์ บุษปารัง

ภายใต้ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
ณ โรงแรมเอสดี อเวนิว กรุงเทพมหานคร
ระหว่างวันที่ ๓-๔ มิถุนายน ๒๕๕๑
โดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดพิมพ์โดย คณะวิจัยโครงการวิจัยชุดประเมินสถานภาพองค์ความรู้
เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
พิมพ์ครั้งที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๑
นางสาวพัชรินทร์ ชาลาประศาสน์
บรรณาธิการ

คำขอบคุณ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณบุคคลซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้สำหรับความช่วยเหลือตลอดจนคำแนะนำ การเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานฉบับนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภา จันทนียังยง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับคำแนะนำและความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชาวภูไท และชาวเล, คุณอรชร รัตนมณี ผู้อำนวยการสำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, นายอำเภอ พงศ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา และนายสุทธิพร ณ นคร ปลัดอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับชาวเลที่เกาะสุรินทร์, ขอขอบคุณ คุณชลธิชา เหลืองกระจ่าง คุณชินย่า อิมัยชู มิ คุณดาว เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคุณสำเร็จ เชยชื่นจิตร สำหรับการเก็บข้อมูลชาวภูไท ที่จังหวัด กาฬสินธุ์ และคุณสมพร แยมสรวล คุณโชติ ตั้งวินิจ คุณจำเริญ โพธิกิจ หมะแจ้ญ คุณหมื่น สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับชาวเลที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต

คณะวิจัย

สิงหาคม 2541

สารบัญ

	หน้า
1. ความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
3. วิธีศึกษาและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประมวลองค์ความรู้ในด้าน การประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	3
4. การจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทย (เน้นปัญหาด้านกฎหมาย)	4
4.1 องค์ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวเขา และชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	5
4.2 องค์ความรู้ด้านสภาพการทำงาน/ปัญหาการทำงานของชาวเขาและ ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	6
4.3 แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณาและชนกลุ่มน้อย	7
5. ขอบเขตและความหมายของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในรายงานการศึกษานี้	8
6. จำนวนชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	10
7. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย	16
7.1 ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาในภาคเกษตร	17
7.2 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวเขาจากอาชีพทางการเกษตร สู่อาชีพในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ	22
7.3 ปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นที่มีใช้ชาวเขา	25
7.3.1 ชาวเล	25
7.3.2 ชาวภูไท	30
8. การกำหนดประเด็นและขอบเขตการศึกษาวิจัยในอนาคต	31

ตาราง

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนชาวเขาใน 18 จังหวัดในประเทศไทย	12
ตารางที่ 2 จำนวนชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยใน 17 จังหวัด	14
ตารางที่ 3 การถือครองที่ดินของครอบครัวชาวเขาใน 15 จังหวัดภาคเหนือ	20
ตารางที่ 4 จำนวนชุมชนจำแนกตามจำนวนคนที่ทำงานนอกชุมชน	23

แผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 การจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและ ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	4
แผนภูมิที่ 2 สภาพปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย	16

ภาคผนวก 32

ภาคผนวกที่ 1

บทวิจารณ์รายงานเรื่อง "ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยใน ประเทศไทย" โดย คุณอรชร รัตนมณี ผู้อำนวยการ สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่	33
--	----

ภาคผนวกที่ 2

ข้อมูลอุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา	36
แผนที่เกาะสุรินทร์ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา	39

ภาคผนวกที่ 3

บทวิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง "ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทย" โดยนายอำเภอพงษ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา	40
---	----

บรรณานุกรม	42
------------	----

ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย*

โดย ผศ.ดร. พิศวาท สุนทรพันธุ์

ดร. ปฐมภรณ์ บุษปาร่าง

1. ความสำคัญของปัญหา

ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นได้รับสัญชาติไทยหรือไม่ได้รับสัญชาติไทยก็ตาม จะเผชิญกับสภาพของความเป็น “ชนกลุ่มน้อย” หรือที่เรียกว่า ethnic minorities ซึ่งหมายความว่า ค่านิยม ทักษะคติ สถานภาพความเป็นอยู่ แนวทางการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากแนวทางของชนกลุ่มใหญ่ ความแตกต่างระหว่างค่านิยม ทักษะคติ แนวทางการดำเนินชีวิตนี้เองที่ได้กลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นตกอยู่ในสภาพที่ด้อยโอกาสกว่าประชาชนส่วนมาก

หากเปรียบเทียบสภาพปัญหาระหว่างชาวเขาและชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับสัญชาติแล้ว ปัญหาของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับสัญชาติเป็นเรื่องที่ควรได้รับความช่วยเหลือเป็นลำดับแรก เนื่องจากพวกเขาคือบุคคลที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย จึงไม่มีสิทธิในการถือครองที่ดิน ไม่สามารถประกอบอาชีพได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย และหากไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ไม่สามารถแสวงหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้

สาเหตุหลักที่ทำให้ปัญหาของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอาจถูกมองข้ามและไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควรมี 5 ประการดังนี้

ประการแรก ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนกับประชาชนไทยทั้งหมดทำให้ปัญหาซึ่งเกิดกับพวกเขาไม่ได้รับความสนใจมากเท่ากับปัญหาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เผชิญอยู่

ประการที่สอง พื้นที่ที่ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอยู่อาศัยมักห่างไกลจากสถานที่ที่คนส่วนมากอยู่อาศัย ทำให้การตระหนักถึงปัญหาการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยมีน้อยมาก หรืออาจจะไม่มีเลย

ประการที่สาม ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหรือในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ถูกรัฐบาลประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในภายหลัง ทำให้ความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของรัฐ

* การมองปัญหาในงานนี้เป็นกฎหมาย

ประการที่สี่ ชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ไม่มีบัตรประชาชน จะไม่ได้รับสิทธิในด้านต่างๆ เช่นเดียวกันกับผู้ที่ได้รับบัตรประชาชน เช่น สิทธิในการถือครองที่ดิน นอกจากนี้ หากพวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประกอบอาชีพ ก็ไม่สามารถร้องเรียนกับหน่วยงานของรัฐได้ เนื่องจากพวกเขาไม่มีสัญชาติไทย

ประการที่ห้า สำหรับชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยและมีบัตรประชาชนแล้ว เช่น ชาวเลที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต พวกเขายังคงดำรงความเป็นอยู่ในวิถีทางที่พวกเขาได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน ภาษาพูดก็เป็นภาษาเล นอกจากนี้พวกเขามีค่านิยมในการใช้ชีวิตในลักษณะที่มีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่นมากกว่าการอยู่โดยลำพัง ดังนั้นชาวเลไม่ปรารถนาจะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเองตามลำพัง แต่ให้กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของชุมชนชาวเล

นอกจากนี้ ความรู้ในด้านสิทธิการทำกิน สิทธิในการถือครองที่ดิน การเรียกร้องความเป็นธรรมเมื่อถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์มีอาจกระทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากชาวเลเติบโตมาภายใต้ค่านิยม ขนบธรรมเนียมที่ต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่

สภาพปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยตามที่จะได้กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ หากมิได้รับการแก้ไขแล้ว อาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆได้ เช่น ความไม่เป็นธรรมในสังคมสำหรับชนกลุ่มน้อย การเลือกปฏิบัติ การขาดโอกาสและความเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

รายงานการศึกษานี้เป็นการศึกษานำร่องเกี่ยวกับสถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ในลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์) โดยเน้นศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านกฎหมายในการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย วัตถุประสงค์ของรายงานการศึกษานี้ คือ เพื่อทำการสำรวจ ประมวล จัดหมวดหมู่องค์ความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน และสังเคราะห์องค์ความรู้ในเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ตลอดจนทำความเข้าใจในปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สำหรับการนำไปสู่การกำหนดประเด็นและขอบเขตการศึกษาวิจัยในอนาคต ทั้งนี้โดยอาศัยเอกสารที่คณะวิจัยได้ทำการค้นคว้า และเลือกสรรแล้วว่ามีความเกี่ยวข้องกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น งานวิจัย เอกสารเชิงนโยบาย เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ หนังสือเกี่ยวกับแนวคิดชนกลุ่มน้อย การประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนมีการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อช่วยให้คณะวิจัยสามารถประเมินสถานภาพองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้อย่างชัดเจน และเพื่อช่วยในการกำหนดประเด็นการศึกษาในอนาคต

3. วิธีศึกษาและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประมวลองค์ความรู้ในด้านการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

หลักวิธีการศึกษาที่คณะวิจัยใช้ ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การประชุมสัมมนา การสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ตลอดจนการสัมภาษณ์ชาวภูไทและชาวเล อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการศึกษานี้ คือ ระยะเวลาที่จำกัด ทำให้ผู้ศึกษาไม่สามารถสัมภาษณ์ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ตลอดจนบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยได้หมด

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประมวลองค์ความรู้ ประกอบด้วย

1. ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

(ก) เอกสารด้านกฎหมาย ได้แก่ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 พรบ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535

(ข) หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ของทางราชการ โดยเฉพาะจาก สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

(ค) หนังสือ งานวิจัย ต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

2. ข้อมูลจากการจัดสัมมนาโดยคณะวิจัย 2 ครั้ง ที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 5 - 6 กุมภาพันธ์ เรื่อง การทำงานขององค์กรของรัฐเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และเรื่อง มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย จัดโดยโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้ เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) วันที่ 5 - 6 กุมภาพันธ์ 2541 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จ. เชียงใหม่

3. ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาที่บ้านดั้นลุง จ. เชียงใหม่

4. ข้อมูลเกี่ยวกับชาวภูไท จากการสัมภาษณ์ชาวภูไท ที่หมู่บ้านหนองเม็ก อ. กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อ 22 - 24 มกราคม 2541

5. ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเลจากอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงาซึ่งเป็นอำเภอที่ดูแลชาวเลที่เกาะสุรินทร์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวเลที่เกาะสิเหร่ สัมภาษณ์อดีตนักข่าว แม่ชีและพระที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 27 - 28 กุมภาพันธ์ 2541

6. บทวิจารณ์ตลอดจนความคิดเห็นโดยผู้เข้าร่วมการประชุมในการรายงานผลการวิจัยนำเสนอในการประชุมทางวิชาการชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง “สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” จัดโดยคณะวิจัยโครงการสถานภาพและ

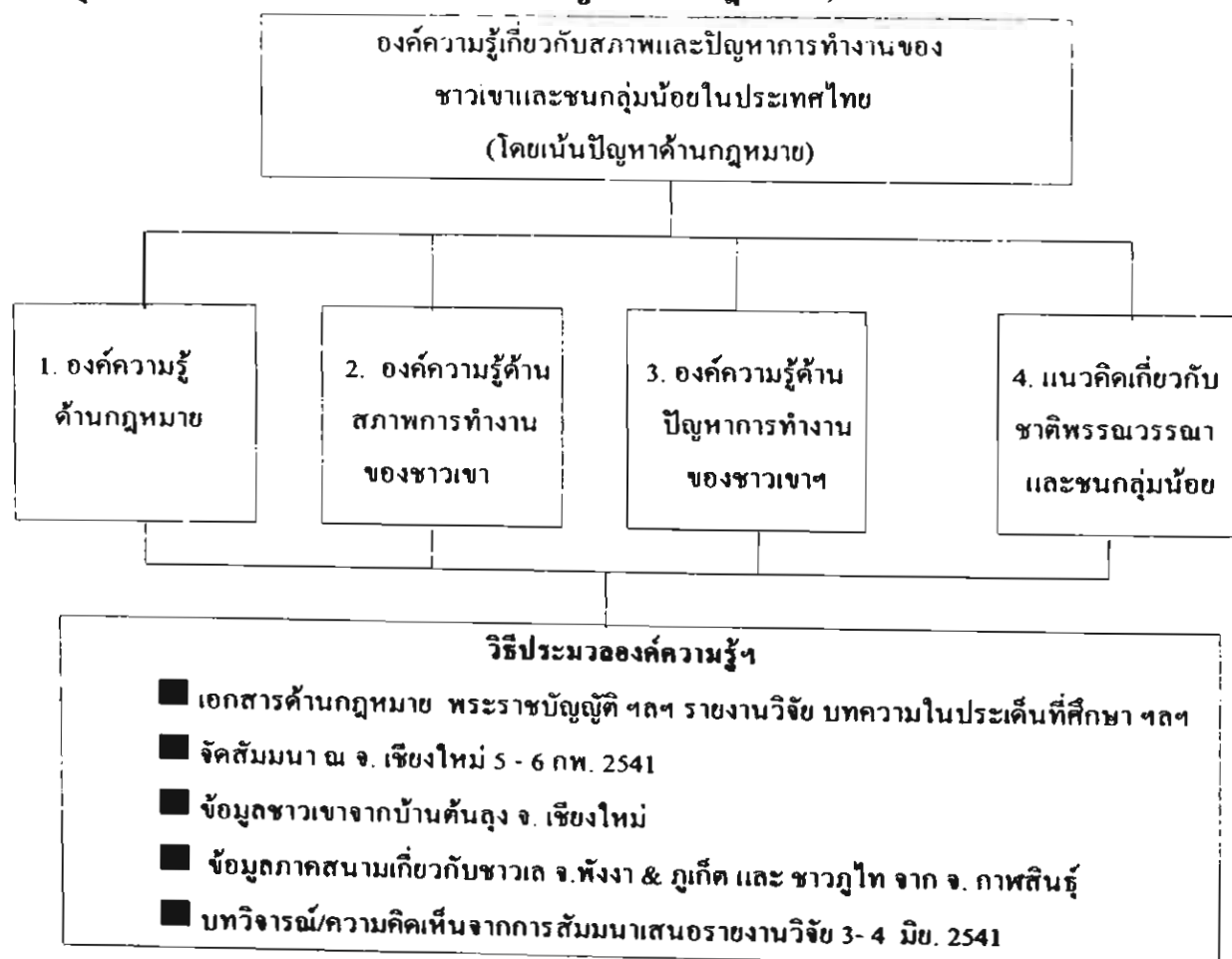
เสนอในการประชุมทางวิชาการชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง “สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” จัดโดยคณะวิจัยโครงการสถานภาพและการดำรงชีวิตของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ณ โรงแรม เอสดี ออเนียว ระหว่างวันที่ 3 - 4 มิถุนายน 2541

7. ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาจากผู้อำนวยการ สำนักจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่ และข้อมูลเกี่ยวกับชาวเล จาก นายอำเภอ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา ตลอดจนบทวิจารณ์รายงานวิจัยซึ่งได้นำเสนอในวันที่ 3 - 4 มิถุนายน 2541 (ตามที่ระบุในข้อ 6) ซึ่งได้ส่งมาให้คณะวิจัย (โปรดดูในภาคผนวกของรายงานวิจัยฉบับนี้)

4. การจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (เน้นปัญหาด้านกฎหมาย)

ในการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นปัญหาด้านกฎหมาย) เป็นงานที่จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้หลายด้าน ดังนั้นในการประมวลองค์ความรู้ คณะวิจัยจึงจัดหมวดหมู่ขององค์ความรู้ออกเป็น 4 หมวด ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นปัญหาด้านกฎหมาย)

4.1 องค์ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

เอกสารด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ตามที่คณะวิจัยได้ทำการค้นคว้า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีอย่างน้อยที่สุด 3 ฉบับ คือ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 พรบ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แก้ไขจนถึง พ.ศ. 2535

(1) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

(2) พรบ. ว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 โดยหลักคือ การทำงานของคนต่างด้าวจะต้องมีการขอใบอนุญาตประกอบการทำงาน หรือ work permit

(3) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แก้ไขจนถึงพ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นเรื่องของการถือครองที่ดินโดยหลักการก็คือ คนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ได้

สำหรับรายงานวิจัยที่จัดไว้ในหมวดหมู่ขององค์ความรู้ด้านกฎหมายได้ คือ รายงานวิจัยเสนอในการสัมมนาระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนำเข้านโยบายแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ . (โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ) . วันที่ 26 - 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในรายงานชุดโครงการวิจัยนี้ มีรายงานวิจัยชิ้นย่อยซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านกฎหมาย คือ การศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำงานของ คนต่างด้าว (พิศวาท สุนทรพันธุ์ และปฐมาภรณ์ บุษปรักร) รายงานดังกล่าวเป็นการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำงานของ คนต่างด้าว (ปว. 281) และกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าว โดยเก็บข้อมูลจาก คนงานต่างด้าว ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานและ/หรือประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และ คนงานต่างด้าวที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย พ.ศ. 2521 และหน่วยงานในภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

4.2 องค์ความรู้ด้านสภาพการทำงาน/ปัญหาของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

หนังสือบทความและงานวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย อาจจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

(1) เอกสาร/รายงานของหน่วยงานราชการที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อนำเสนอจำนวนของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

(1.1) สถาบันวิจัยชาวเขา. ตัวเลขเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย. พุทธศักราช 2539 (เอกสารโรเนียว) (ปีที่รวบรวม 2538).

(1.2) สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์. รายงานรวบรวมข้อมูลการพิจารณาลงสัญชาติไทยให้ชาวเขา 2540. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ. สิงหาคม 2540.

(1.3) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาดความมั่นคงแห่งชาติดูแลเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด (สอ. อชส.). แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 - 2544. มิถุนายน 2540.

(2) เอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

เอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะเอกสารเกี่ยวกับปัญหาทางข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนั้น เท่าที่คณะวิจัยได้สืบค้นข้อมูลเอกสารแทบจะไม่มีผู้ใดเขียนไว้

การศึกษาที่ได้กล่าวถึงสภาพการทำงาน of ชาวเขา ได้แก่ การศึกษาของ Anthony R. Walker. The Highland Heritage: Collected Essays on Upland North Thailand. Singapore: Suvarnabhumi Books, 1992.

สำหรับปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยนั้น คณะวิจัยพบว่าหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับชาวเขามีค่อนข้างจำกัด ตัวอย่างงานเขียนที่ได้ให้กล่าวถึงปัญหาการทำงาน of ชาวเขาโดยมีความเชื่อมโยงกับปัญหาทางด้านกฎหมาย คือ Colin Nicholas and Raajen Singh เรื่อง Indigenous Peoples of Asia: Many Peoples. One Struggle (Bangkok, Thailand: Asia Indigenous Peoples PACT, 1996). ได้นำเสนอบทความเรื่อง "The Hill Tribes of Thailand" บทความดังกล่าวได้หยิบยกประเด็นของปัญหาการทำงาน of ชาวเขาในประเทศไทย การได้มาซึ่งสัญชาติไทยกับสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่จะตามมา อันได้แก่ การมีสิทธิในการถือครองที่ดิน สิทธิในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม บทความนี้มีได้ชี้เฉพาะหรือหยิบยกด้วยบทกฎหมายขึ้นมาพิจารณาในรายละเอียด

นอกจากนี้มีบทความซึ่งเขียนโดย Shin'ichi Shigetomi. "The Dilemma of Institutional Development: "Communal" Land in Rural Thailand". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996. ผู้เขียนบทความชิ้นนี้ได้ศึกษาปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองที่ดินและปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชนและรัฐสำหรับการศึกษาในระดับลึกเกี่ยวกับสภาพการทำงานและปัญหาของชาวเขาในประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้พิจารณาครอบคลุมทั้งระบบสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การถือครองที่ดิน การทำงาน ตลอดจนความแตกต่างของระบบการบริหารจัดการของรัฐและของชาวเขา โดยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามที่นิคมเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ คือ การศึกษาของ Edward Van Roy ในหนังสือ Economic Systems of Northern Thailand: Structure and Change. Ithaca and London: Cornell University Press, 1971.

ปัญหาการจำกัดการถือครองที่ดินของชาวเขาและการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ถูกศึกษาในงานเขียนเรื่อง สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. โดย พรสุข เกิดสว่าง และ กฤตยา กาชาวมิจกุล. รายงานวิจัยเสนอในการสัมมนาในระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนำเข้แบบนโยบายแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 - 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำหรับปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยอื่นๆในประเทศไทยนั้น เอกสารที่มีอยู่ก็มิได้ระบุเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ ในการรายงานส่วนของปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย คณะวิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลภาคสนามในกรณีของกลุ่มชาวเลซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ ซึ่งงานเขียนเกี่ยวกับชาวเลโดยเฉพาะเรื่องของการประกอบอาชีพมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลยเช่นกัน (ข้อสรุปนี้ได้มาจากการค้นคว้าของคณะวิจัยในเชิงเอกสารและการสอบถามผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับชาวเลทั้งทางอำเภอ กระบุรี จังหวัดพังงา และทางบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานเอกชนด้านทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดภูเก็ต)

เอกสารที่ได้พิจารณาถึงปัญหาการทำงานของชาวเลที่คณะวิจัยได้เลือกสรรมาและคิดว่าเป็นประโยชน์ คือ

- Olli Ruohomaki. "Resource Conflict and Resolution In A Southern Thai Fishery". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

- Narumol Hinshiranan. "National Park Conservation Policy and the Maintenance of Indigenous People's Way of Life". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

4.3. แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณาและชนกลุ่มน้อย

การประมวลองค์ความรู้ในด้านแนวความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณาและชนกลุ่มน้อย คณะวิจัยพบว่า งานศึกษาวิจัยส่วนมากเป็นเอกสารต่างประเทศ ซึ่งเป็นเอกสารที่ให้อารมณ์ แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เอกสารเหล่านี้จะให้ประโยชน์แก่คณะวิจัยในการวางขอบเขต และกำหนดความหมายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ โดยอาศัยแนวคิดที่มีลักษณะ เป็นสากล ตัวอย่างงานเขียนในลักษณะนี้ คือ งานของ Charles H. Mindel, Robert W. Habenstein and Roosevelt Wright Jr. (eds.), Ethnic Families in America: Patterns and Variations. New York: Elsevier, 1988. ซึ่งเป็นงานที่ให้ความหมายและนิยามตลอดจนความแตกต่างของคำว่า ชนกลุ่มน้อย เชื้อชาติ และชาติพันธุ์อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีงานเขียนในลักษณะที่ คล้ายคลึงกัน ได้แก่

- John Rex, "Ethnicity," The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought, William Outhwaite and Tom Bottomore (eds.), Oxford, Great Britain: The Alden Press, 1993.
- Ian Law. Racism, Ethnicity and Social Policy. New Jersey, U.S.A.: Prentice Hall Europe, 1996.
- Paul Ong, Edna Bonacich, and Lucie Cheng (Eds.). The New Asian Immigration in Los Angeles and Global Restructuring. Philadelphia: Temple University Press, 1994.
- Jonathan Friedman. "Order and Disorder in Global Systems" in Cultural Identity and Global Process. London: Sage Publications, 1994, pp. 233 - 253.
- James Tully, "Aboriginal Property and Western Theory: Recovering A Middle Ground," in Social Philosophy and Policy, Summer 1994, U.S.A.: Cambridge University Press, pp. 153 - 180.

5. ขอบเขตและความหมายของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในรายงานการศึกษานี้

การนิยามความหมายของ คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” (minorities) “เชื้อชาติ” (race) และ “ชาติพันธุ์” (ethnic) มีความหลากหลายและไม่มีข้อตกลงที่แน่ชัด อย่างไรก็ตามหลักการเบื้องต้นที่ใช้ในการจำแนกความแตกต่างระหว่างคำว่า เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ คือ เมื่อกล่าวถึง คำว่า “เชื้อชาติ” หมายถึง การสืบสายโลหิตของกลุ่มคนซึ่งเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ ในขณะที่ “ชาติพันธุ์” หมายถึง ค่านิยม ทัศนคติ วิธีการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบพิธีกรรมและบุคลิกภาพของปัจเจกชนที่บ่งชี้จำเพาะเจาะจงว่าตัวเขา/เธอจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง¹ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของคนแต่ละกลุ่มจะหมายถึง ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ และเมื่อกล่าวถึงความแตกต่างด้านเชื้อชาติ จะหมายถึงความแตกต่างด้านกายภาพ²

ความแตกต่างทางชาติพันธุ์และเชื้อชาติตลอดจนการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ คงจะไม่ได้ได้รับความสนใจศึกษาถ้าหากว่าไม่มีผลกระทบต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ พบว่า การที่บุคคลใด หรือกลุ่มใดที่มีลักษณะทางกายภาพ ค่านิยม แนวทางการดำเนินชีวิต ฯลฯ ที่ทำให้พวกเขาและคนกลุ่มอื่นๆ สามารถบ่งชี้เฉพาะลงไปว่าบุคคล นั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ใดได้นั้น จะมีผลกระทบต่อบุคคลและกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆเป็นอย่างมากในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดและควบคุมโอกาสที่บุคคลและ/หรือ กลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะได้รับโอกาสในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อความรู้สึกของชาติพันธุ์นั้นว่าตนอยู่ดีกินดีหรือไม่ ผลกระทบต่อความสามารถในการกำหนดอนาคตของลูกหลานในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน³

ดังนั้น กลุ่มบุคคลใดที่มี ความแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในด้านเชื้อชาติ และด้านชาติพันธุ์ ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นตกอยู่ในสถานภาพของความเป็น “ชนกลุ่มน้อย” กล่าวคือ กลุ่มคนที่มีลักษณะทางกายภาพ เช่น สีผิว ใบหน้า รูปร่างสัณฐาน ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น⁴ ในด้านการดำเนินนโยบายต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย มีแนวคิดหลักสองแนวคิดที่มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากคือ

¹ Charles H. Mindel, Robert W. Habenstein and Roosevelt Wright Jr.(eds.), “Family Lifestyles of America’s Ethnic Minorities: An Introduction” in *Ethnic Families in America: Patterns and Variations*, New York: Elsevier, 1988, p. 1.

² John Rex, “Ethnicity,” *The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought*, William Outhwaite and Tom Bottomore (eds.), Oxford, Great Britain: The Alden Press, pp. 205 – 206.

³ Ibid.

⁴ June Gary Hopps, “Minorities of Color,” *Encyclopedia of Social Work Vol. 2*, Eighteenth Edition, (Maryland, U.S.A.: National Association of Social Workers, 1987), pp. 161 – 162.

แนวคิดในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเข้าด้วยกัน หรือที่เรียกว่า melting pot แนวคิดนี้ริเริ่มโดย Israel Zangwill ใน ค.ศ. 1906 เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกามีผู้อพยพจากนานาประเทศ จึงมีความคิดว่า วิธีการในการจัดการให้บุคคลเหล่านี้อยู่ด้วยกันได้ก็คือ การรวมและหลอมบุคคลจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆลงเป็นเบ้าเดียวกัน ซึ่งผลที่ตามมาคือ บุคคลจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆไม่สามารถรวมเป็นเบ้าหลอมเดียวกันได้ (unmeltable ethnics) เพราะต่างก็มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน ต่อมาใน ค.ศ. 1915 Horace Kallen ได้แนะนำแนวคิดพหุนิยมทางวัฒนธรรม (cultural pluralism) ซึ่งเป็นการยินยอมให้กลุ่มชาติพันธุ์ดำรงเอกลักษณ์ของตนเองไว้⁵

สำหรับประเทศไทย การให้สัญชาติแก่ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยเป็นวิธีการที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทย สามารถถือครองที่ดินและประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในปัจจุบัน การจัดกลุ่มคนที่มิชาติพันธุ์แตกต่างไปจากคนไทยก็มีวิธีการและกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ เช่น สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จัดประเภทชนกลุ่มน้อยโดยมีหลักการหนึ่งว่า เป็นกลุ่มคนที่มีการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากคนไทยและการดำรงของพวกเขามีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย ภายใต้เกณฑ์นี้ ชาวจีนที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ จะไม่ถูกนับรวมเป็นชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มน้อยหมายรวมถึง ชาวเขาและกลุ่มคนที่อาศัยบนที่ราบสูง ชาวจีนฮ่อ ชาวกระยา ชาวพม่าพลัดถิ่น ฯลฯ ชาวเลอาจไม่ถูกจัดรวมเป็นชนกลุ่มน้อย เนื่องจากการดำเนินชีวิตของพวกเขามิมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ถ้าหากพิจารณาจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ในประเทศไทยแล้ว คำว่า “ชาวเขา และชนกลุ่มน้อย” น่าจะหมายรวมถึงบุคคลกลุ่มต่อไปนี้

1. ชาวเขา หมายถึง กลุ่มคนที่เกิดและอาศัยอยู่บนที่ราบสูง แม้ว่าจะอพยพลงมาหางานทำบนพื้นที่ราบหรืออพยพไปทำงานต่างประเทศ แต่ยังคงดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้ บุคคลที่จัดรวมในกลุ่มนี้ ได้แก่ กะเหรี่ยง แม้ว มูเซอ ลีซอ เย้า อีเก้อ ลัวะ ถิ่น ขมุ และ มลาบรี⁶ ‘แะริซอ’ เป็นต้น

⁵ Charles H. Mindel, Robert W. Habenstein and Roosevelt Wright, Jr., *op.cit.*, p.2.

⁶ Tribal Research Institute, *The Hill Tribes of Thailand*, Fourth Edition 30th Anniversary Tribal Research Institute 1995, Chiang Mai, Thailand: Technical Service Club, 1995.

⁷ แะริซอเป็นชาวเขาซึ่งเดิมอยู่ในพม่าที่มณฑลชานูาน อพยพเรื่อยมาถึงเชียงตุง ประเทศพม่า ชายแดนไทยพม่า ทางจังหวัดเชียงราย และ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จาก เสรี อาจาสาลี, *15 เผ่าในไทย*, (พระนคร: สำนักพิมพ์พิทยาคาร, 2506, หน้า 189).

สถานะของชาวเขาจำแนกตามสัญชาติอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 ชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว
- 1.2 ชาวเขาที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย
- 1.3 ชาวเขาที่ได้รับสถานะเป็นคนต่างด้าว

สำหรับสถานะชาวเขาในประเทศไทยที่ 3 นั้นเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2538 ในหลักการโครงการพิจารณาให้สถานะคนต่างด้าวแก่ชาวเขาที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยดำเนินการเป็นโครงการทดลองในท้องที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มีนาคม – 30 กันยายน 2540)

2. ชนกลุ่มน้อย หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีการดำเนินชีวิต ชาติพันธุ์แตกต่างไปจากคนไทย และยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้ บุคคลกลุ่มนี้รวมถึง ชาวเล จีนฮ่อ ญวน ชาวกระยา พม่า พม่าพลัดถิ่น ชาวภูไท ลาวโซ่ง และ ชาไก เป็นต้น

6. จำนวนชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

จำนวนชาวเขาในประเทศไทยได้มีการรวบรวมโดยหน่วยงานในภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งมี สถาบันวิจัยชาวเขา จ. เชียงใหม่ กองสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งเป็นหน่วยงานซึ่งทำการศึกษาและดำเนินงานให้ความช่วยเหลือชาวเขาในประเทศไทย ได้แบ่งชาวเขาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ คือ กะเหรี่ยง แม้ว มูเซอ ลีซอ เข่า อีเก้อ ลัวะ ถิ่น และ ขมุ ซึ่งในปัจจุบันคนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ใน 20 จังหวัดในประเทศไทย คือ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน พะเยา ตาก พิจิตร โลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย แพร่ กำแพงเพชร น่าน กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี เลย อุทัยธานี และประจวบคีรีขันธ์

สำหรับตัวเลขเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย มีอยู่ค่อนข้างกระจ่าย เช่น เอกสารเกี่ยวกับชาวเลมักจะกล่าวถึงชาวเลในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ไม่มีสรุปจำนวนประชากรชาวเลทั่วประเทศทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชนกลุ่มน้อยส่วนมากมีที่อยู่อาศัยไม่แน่นอน และมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยเสมอ ดังนั้น การรายงานในส่วนนี้จะเน้นเฉพาะจำนวนของชาวเขาในประเทศไทยเป็นหลัก

ในปัจจุบัน ชาวเขาในประเทศไทยอาศัยมีจำนวนดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยกรมประชาสงเคราะห์

⁸ โปรตุเกส เกรียงศักดิ์, 15 หน้าในไทย, (พระนคร: สำนักพิมพ์พิทยาคาร, 2506).

ตารางที่ 1

ตารางแสดงจำนวนชาวเขาใน 18 จังหวัดในประเทศไทย (เก็บข้อมูลเมื่อพ.ศ. 2538)

จังหวัด	เผ่าชาวเขา									รวม
	กะเหรี่ยง	ม้ง	มูเซอ	ลีซอ	เย้า	อีก้อ	ลัวะ	ถิ่น	ขมุ	
กาญจนบุรี *	87	-	-	-	-	-	-	-	-	87
**	4,825	-	-	-	-	-	-	-	-	4,825
***	23,555	-	-	-	-	-	-	-	-	23,555
กำแพงเพชร *	6	7	3	2	12	-	-	-	-	30
**	224	384	156	43	447	-	-	-	-	1,254
***	1,121	3,113	867	299	3,213	-	-	-	-	8,613
เชียงราย *	41	44	217	45	59	219	11	-	6	642
**	1,344	3,110	6,307	3,831	1,855	7,268	418	-	286	22,023
***	6,328	22,014	34,289	35	13,889	43,109	2,284	-	2,064	132,360
เชียงใหม่ *	803	69	176	70	9	23	31	1	1	1,183
**	23,649	2,354	6,510	2,473	230	760	1,989	62	2	38,201
***	123,630	20,228	4,220	14,464	1,631	4,001	9,774	380	2	208,330
ตาก *	418	35	9	6	1	2	1	-	-	427
**	13,604	2,878	723	264	64	174	40	-	-	17,747
***	67,667	20,437	5,468	1,489	401	1,237	280	-	-	96,979
น่าน *	-	24	1	-	37	-	-	150	21	233
**	-	2,014	8	-	968	-	-	6,876	1,561	11,427
***	-	16,701	44	-	8,361	-	-	47,635	7,756	80,497
ประจวบคีรีขันธ์ *	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
**	124	-	-	-	-	-	-	-	-	124
***	786	-	-	-	-	-	-	-	-	786
พิจิตร *	-	7	-	-	-	-	-	-	-	7
**	-	756	-	-	-	-	-	-	-	756
***	-	5,399	-	-	-	-	-	-	-	5,399
เพชรบุรี *	14	-	-	-	-	-	-	-	-	14
**	651	-	-	-	-	-	-	-	-	651
***	3,659	-	-	-	-	-	-	-	-	3,659
เพชรบูรณ์ *	-	16	1	1	1	1	-	1	-	14
**	-	1,233	3	118	15	1	-	2	-	1,372
***	-	9,739	8	800	83	4	-	10	-	10,644

หมายเหตุ * = จำนวนหมู่บ้าน, ** = จำนวนหลังคาเรือน, *** = จำนวนประชากร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตารางแสดงจำนวนชาวเขาใน 18 จังหวัดในประเทศไทย (เก็บข้อมูลเมื่อพ.ศ. 2538)

จังหวัด	เผ่าชาวเขา									รวม
	กะเหรี่ยง	ม้ง	มูเซอ	ลีซอ	เข่า	อีเก้อ	ลัวะ	ถิ่น	ขมุ	
พะเยา *	-	12	1	1	34	1	-	-	-	49
..	-	789	1	28	1,230	1	-	-	-	2,049
***	-	6,015	6	160	7,908	6	-	-	-	14,095
แพร่ *	14	4	-	1	-	2	-	-	-	21
..	1,854	199	-	8	-	63	-	-	-	2,124
***	8,160	1,928	-	62	-	333	-	-	-	10,483
แม่ฮ่องสอน *	481	14	33	19	-	-	17	-	-	564
..	14,927	397	1,184	962	-	-	717	-	-	18,187
***	77,280	3,959	6,538	5,328	-	-	4,351	-	-	97,456
ราชบุรี *	29	-	-	-	-	-	-	-	-	29
..	1,785	-	-	-	-	-	-	-	-	1,785
***	8,307	-	-	-	-	-	-	-	-	8,307
ลำปาง *	22	6	6	2	26	8	2	-	2	74
..	749	115	133	44	841	217	24	-	11	2,134
***	3,591	881	718	296	5,563	1,213	150	-	31	12,443
ลำพูน *	64	-	-	-	-	-	-	-	-	64
..	5,447	-	-	-	-	-	-	-	-	5,447
***	24,709	-	-	-	-	-	-	-	-	24,709
เลย *	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
..	-	126	-	-	-	-	-	-	-	126
***	-	756	-	-	-	-	-	-	-	756
สุโขทัย *	2	3	-	2	5	-	-	-	-	12
..	130	75	-	28	87	-	-	-	-	320
***	687	507	-	182	648	-	-	-	-	2,024
สุพรรณบุรี *	8	-	-	-	-	-	3	-	-	11
..	491	-	-	-	-	-	88	-	-	330
***	2,445	-	-	-	-	-	365	-	-	1,550
รวมจำนวนหมู่บ้าน (*)	2,017	242	447	149	184	256	67	152	33	3,547
รวมจำนวนหลังคาเรือน (**)	70,046	14,430	15,025	5,403	5,737	8,484	3,308	6,940	1,934	131,307
รวมจำนวนประชากร (***)	353,110	111,677	82,158	31,463	41,697	49,903	17,346	48,025	10,198	745,577
ร้อยละ	47.36	14.98	11.02	4.22	5.59	6.69	2.33	6.44	1.37	100

ตารางที่ 2

จำนวนชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยใน 17 จังหวัด

จังหวัด	ประชากรชาวเขา ทั้งหมด (คน)	ได้รับสัญชาติไทย (คน)	สัดส่วนของชาวเขาที่ ได้รับสัญชาติไทย (เปอร์เซ็นต์)
กาญจนบุรี	30,457	22,001	72.23
กำแพงเพชร	8,938	7,629	85.35
เชียงราย	147,312	51,086	34.67*
เชียงใหม่	201,464	142,944	70.95
ตาก	96,979	36,570	37.70*
น่าน	73,369	64,416	87.79
พิษณุโลก	5,723	3,629	63.41
เพชรบูรณ์	9,823	9,298	94.65
พะเยา	14,191	12,912	90.98
แพร่	10,510	10,046	95.58
แม่ฮ่องสอน	96,533	47,131	48.82*
ลำปาง	11,969	9,860	82.37
ลำพูน	26,329	25,132	95.45
อุทัยธานี	5,131	4,752	92.61
เลย	1,304	755	57.89
สุโขทัย	2,481	2,098	84.56
สุพรรณบุรี	3,663	3,498	95.49
รวม	746,176	453,757	-
คิดเป็นร้อยละ	100.00	60.81	-

ที่มา: สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, รายงานการรวบรวมข้อมูลการพิจารณาลงสัญชาติไทยให้ชาวเขา 2540 , สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ, สิงหาคม 2540.

นอกเหนือจากกรมประชาสงเคราะห์ หน่วยงานที่รวบรวมตัวเลขเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย คือ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) โดยจำแนกประเภทของชุมชนบนพื้นที่สูงเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งหมู่บ้านถูกต้องตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เรียบร้อยแล้ว

กลุ่มที่ 2 เป็นชุมชนที่จัดตั้งในเขตที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ แต่มีศักยภาพที่จะจัดตั้งเป็นหมู่บ้านถาวรโดยมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อความมั่นคงแห่งชาติ มีหน่วยงานของรัฐเข้าดำเนินงานในลักษณะถาวรหรืออย่างต่อเนื่อง และชุมชนยอมรับการพัฒนา และช่วยเหลือตนเองได้ตามแนวทางของรัฐเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โดยถือตามหลักวิชาการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ ลักษณะของชุมชนต้องสอดคล้องกับ พ.ร.บ. ลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และ พ.ร.บ. หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ประการสุดท้าย ชุมชนต้องมีขนาดใหญ่ประมาณ 50 หลังคาเรือนและมีการจัดตั้งบ้านเรียน ตลอดจนมีลักษณะมั่นคงถาวรบริบูรณ์ โดยไม่มีการอพยพเคลื่อนย้ายไม่ต่ำกว่า 10 ปี

กลุ่มที่ 3 เป็นชุมชนที่จัดตั้งในเขตที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการและยังไม่มีศักยภาพที่จะจัดตั้งเป็นหมู่บ้านถาวร (ขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งในกลุ่มที่ 2)

กลุ่มที่ 4 เป็นชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษตามนโยบายของทางราชการโดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

ปัจจุบันจำนวนกลุ่มบ้านทั้ง 4 กลุ่มกระจายอยู่ใน 20 จังหวัดในประเทศไทย คือ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก พะเยา ลำปาง แพร่ พิชญโลก เพชรบูรณ์ เลย สุโขทัย ลำพูน กำแพงเพชร อุทัยธานี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี และ สุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้น 4,297 กลุ่มบ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน และตาก เป็นจังหวัดที่มีบุคคลทั้ง 4 กลุ่มอยู่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มที่ 3 และ 4 อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ (กลุ่มที่ 3 มี 539 กลุ่มบ้าน และ กลุ่มที่ 4 มี 29 กลุ่มบ้าน)⁹

⁹ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด (สส.อชส.), แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 - 2544, มิถุนายน 2540, หน้า 9 - 11 และ 14.

นอกเหนือจากหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น มีรายงานวิจัยของสำนักงานกิจการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการและ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และ เคน แคมป์ ได้ศึกษาวิจัยแนวโน้มด้านสังคมเกี่ยวกับชุมชนพื้นที่สูงในทศวรรษหน้า ได้แบ่งประเภทของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยดังนี้

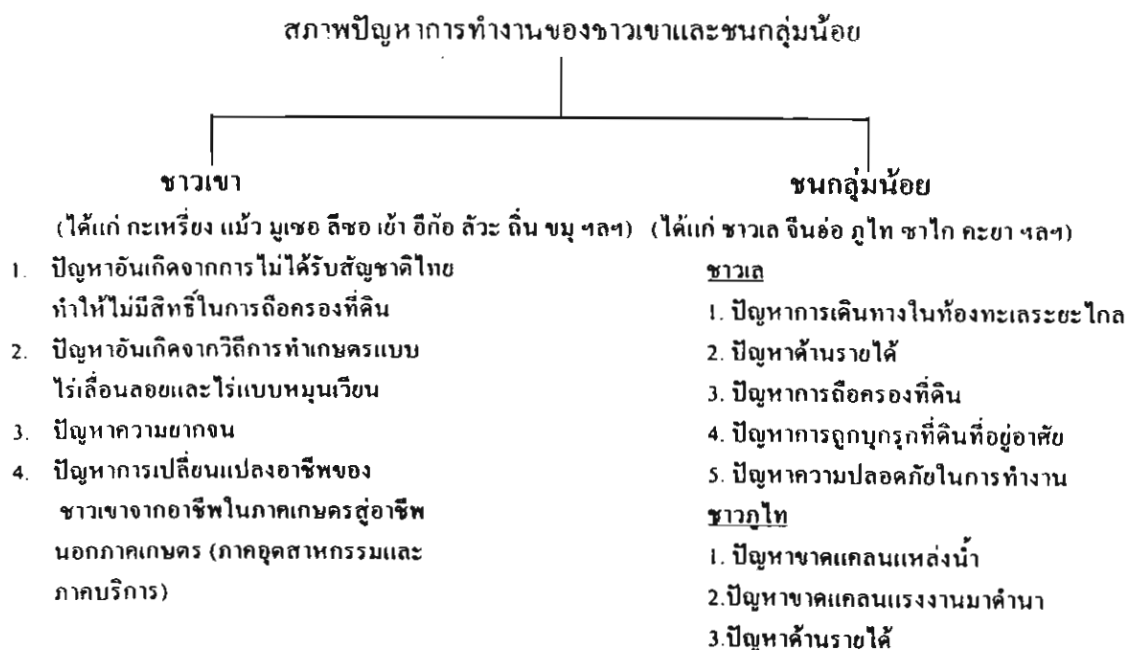
(1) กลุ่ม Austro-Asiatic ที่อพยพมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยแล้วย้ายถิ่นฐานขึ้นมามาหาแหล่งอุดมสมบูรณ์ในภาคเหนือ ได้แก่ ลัวะ ขมุ ข่า ถิ่น มลาบรี

(2) กลุ่ม Sino-Tibetan หรือ กลุ่มจีนเดิม (Mainland-Chinese) ที่อพยพมาจากบริเวณจีนทิเบตและจีนตอนใต้ พวกนี้มี 2 กลุ่ม คือ ม้ง เมี่ยน จีนฮ่อ และกลุ่มทิเบตพม่า (Tibeto-Burman) คือ อาข่า ลีซู กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และปะห่อง¹⁰

7. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจำเป็นต้องเผชิญปัญหาในการประกอบอาชีพ สภาพปัญหาที่จะกล่าวในหัวข้อนี้อาจสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 สภาพปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

¹⁰ ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และ เคน แคมป์, แนวโน้มด้านสังคมเกี่ยวกับชุมชนบนพื้นที่สูงในทศวรรษหน้า, รายงานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกิจการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา, 2539, หน้า 5.

7.1 ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาในภาคเกษตร

ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาในภาคเกษตรอาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ปัญหาอันเกิดจากการไม่ได้สัญชาติไทยทำให้ไม่มีสิทธิในที่ทำกินและการถือครองที่ดิน

ชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยและที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปัจจุบันยังคงมีชาวเขาที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทยจำนวนไม่น้อยซึ่งพวกเขาจะประสบปัญหาการขาดกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินและสิทธิในการทำกิน ถึงแม้ว่าทางการจะอนุโลมให้พวกเขาใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนทำกินก็ตาม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวเขาเป็นลักษณะของการได้รับการผ่อนผันหรืออนุโลมจากทางการ จึงทำให้พวกเขาตกอยู่ในสถานะที่เป็นเสมือน "ผู้อาศัย" มากกว่าที่จะอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกรรมในสถานะที่มีใช้คนกลุ่มน้อย

2. ปัญหาอันเกิดจากวิธีการทำการเกษตรแบบทำไร่เลื่อนลอยและทำไร่หมุนเวียน

การประกอบอาชีพของชาวเขาแบบดั้งเดิม มีลักษณะเป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Subsistence) และ กึ่งเลี้ยงตัวเอง (Semi-Subsistence) ชาวเขากลุ่มที่จัดว่าอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองคือ ลัวะ ถิ่น ขมุ และกะเหรี่ยง ซึ่งจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบผสมผสาน (Mixed cropping) โดยมีจุดมุ่งหมายในการปลูกพืชผักที่ใช้เป็นอาหารและที่ไม่ได้ใช้เป็นอาหารเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคและอุปโภคภายในครอบครัว ชาวเขาที่ดำเนินการประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองนี้ จะอาศัยระบบการแลกเปลี่ยน (Barter economic system) เป็นสำคัญ¹¹

สำหรับชาวเขาที่จัดเข้าอยู่ในกลุ่มที่ทำเศรษฐกิจแบบกึ่งเลี้ยงตัวเอง คือ แม้ว เย้า อีโก้ มูเซอ และ ลีซอ ซึ่งจะมุ่งปลูกพืชเพื่อการบริโภคและปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ฝิ่น และพืชที่ใช้เป็นอาหารให้สัตว์เพื่อขายหารายได้เป็นดั่งเงิน¹² ชาวเขาเผ่าลีซอ เย้าและแม้ว เป็นชาวเขาเผ่าที่มีความสัมพันธ์กับจีนอย่างมากที่สุดในด้านค้าขาย ขอคำแนะนำจากจีนเรื่องการเพาะปลูก การดำเนินธุรกิจ การขอเมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์อื่นๆจากจีน¹³

¹¹ กองสงเคราะห์ชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ก้าวใหม่การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา, กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ธันวาคม 2540, หน้า 5.

¹² กองสงเคราะห์ชาวเขา, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 11.

¹³ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, จีนฮ่อ, เอกสารอัดสำเนา, พฤศจิกายน 2538, หน้า 17.

การประกอบอาชีพการเกษตรของชาวเขาอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ

1. การทำไร่เลื่อนลอย คือ การตัดถาง เฝ้าพื้นที่และทำการเกษตรเป็นเวลา 1 - 2 ปี แล้วย้ายไปเพาะปลูกยังที่ใหม่ ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสาเหตุ 3 ประการคือ

(1) จำนวนประชากรต่อพื้นที่ที่จำนวนมากขึ้นทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ต่อไป

ได้อีก

(2) พื้นที่เพาะปลูกของชาวเขาลดจำนวนลงเนื่องจาก หน่วยงานของกรมป่าไม้ ขยายพื้นที่ทำการปลูกป่า

(3) ชาวเขามีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นกว่าเดิมและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าไปแนะนำไม่ให้เคลื่อนย้ายที่อยู่และที่ทำกิน

2. การทำไร่หมุนเวียน คือ การเพาะปลูกพื้นที่เป็นเวลาหนึ่ง ทั้งพื้นที่นั้นให้พักตัวประมาณ 5 - 10 ปี แล้วหมุนเวียนกลับมาทำการเพาะปลูกใหม่ ปัจจุบัน พื้นที่มีเหลือไม่มากและระยะพักฟื้นตัวของพื้นที่มีน้อยลง ชาวเขาจึงไม่อาจหมุนเวียนได้ตามที่พวกเขาต้องการ จำเป็นต้องใช้พื้นที่เดิมซ้ำกันตลอดไป ทางรัฐจึงจำเป็นต้องไปแนะนำให้ชาวเขาสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยใช้พื้นที่เดิม¹⁴

การประกอบอาชีพของชาวเขาทั้งที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง และกึ่งเลี้ยงตัวเอง มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินและขยายที่ดินทำกิน ทุกๆปีชาวเขา (เผ่ากะเหรี่ยง แม้ว แก้อ อีเก้อ ลีซอ มูเซอ ลัวะ ถิ่น และขมุ) จะมีกิจกรรมทางการเกษตรที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์	ประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้าน เช่น การปีดรงควาน เลี้ยงผีบรรพบุรุษ และเลือกพื้นที่
เดือนมีนาคม - เมษายน	การถางไร่ เฝ้าไร่ พินไร่ และตั้งศาลผีไร่
เดือนพฤษภาคม	ปลูกข้าวไร่
เดือนมิถุนายน	กำจัดวัชพืช
เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม	เก็บเกี่ยวพืชผสม
เดือนกันยายน - ตุลาคม	หว่านฝิ่น เก็บเกี่ยวข้าวโพด เก็บเกี่ยวข้าวเบา
เดือนพฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวหนัก และเรียกขวัญข้าว
เดือนธันวาคม	นวดข้าว ¹⁵

¹⁴ กองสงเคราะห์ชาวเขา, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 11, หน้า 6.

¹⁵ โปรดดูรายละเอียดใน "ปฏิทินเกษตร - สังคมของชาวเขาในประเทศไทย," ใน คู่มือปฏิบัติงานและสงเคราะห์ชาวเขา, กรุงเทพมหานคร: กองสงเคราะห์ชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์, หน้า 50.

การทำไร่ของชาวเขาโดยมากจะมีการเผาและถางป่าซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ชาวอีก้อ ทำไร่ตามเนินเขา ฟันต้นไม้ สุมไฟ ให้ไหม้เป็นเถาถ่านเป็นปุ๋ย จากนั้นขุดดินเป็นหลุม เพื่อปลูกข้าว ข้าวโพด ฝิ่น และผัก ฯลฯ นอกจากการทำเกษตรแล้ว ชาวอีก้อยังทำการล่าสัตว์ โดยการยิงหน้าไม้และนำมาเป็นอาหาร เช่น นก กระรอก ลิง ค่าง เป็นต้น¹⁶

3. ปัญหาการถือครองที่ดิน

ปัญหาการถือครองที่ดินของชาวเขามีความเกี่ยวข้องกับการได้รับสัญชาติไทย การเคลื่อนย้ายที่อาศัยและทำกินของชาวเขา ความเข้าใจในเรื่องเอกสารสิทธิที่ดินอันจำกัดกระทบกับความรู้สึกผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยชาวเขาที่มีไม่มากทำให้ชาวเขามักอพยพเคลื่อนย้ายที่ทำกินไปเรื่อยๆ แม้รัฐพยายามจัดถิ่นฐานถาวรให้ถูกต้องตามกฎหมายแต่ก็ยังกระทำได้อย่างจำกัด ในปัจจุบันยังคงมีการตั้งที่อยู่อาศัยถิ่นฐานและสิทธิในพื้นที่ทำกินของชุมชนบนที่สูงที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นจำนวนมาก¹⁷ หมู่บ้านชาวเขาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นอกจากนี้ ชาวเขายังมีความเข้าใจในเรื่องของเอกสารสิทธิที่ดินค่อนข้างจำกัด ชาวเขาที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยไม่มีโอกาสถือครองที่ดินทำให้ไม่มีความมั่นคงในการทำมาหากินในพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัย บางกลุ่มโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเพราะ รู้สึกว่าตนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงไม่มีหน้าที่ที่ตนจะต้องรักษาที่ดินนั้นไว้ เช่น กลุ่มชาวกระเหรี่ยงอพยพจากอำเภอท่าสองยางไปอาศัยที่วัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน¹⁸

ในพ.ศ. 2530 ครอบครัวชาวเขาที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินรายจังหวัดใน 15 จังหวัดภาคเหนือมีดังนี้

¹⁶ เสรี อางสาละ, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 8, หน้า 157 - 158.

¹⁷ เสรี อางสาละ, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 8, หน้า 7.

¹⁸ โปรดดูรายละเอียดใน พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิชกุล, สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, รายงานวิจัยในการสัมมนาระดับชาติ ชุด โครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 - 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร, จัดโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), หน้า 18.

ตารางที่ 3 การถือครองที่ดินของครอบครัวชาวเขาใน 15 จังหวัดภาคเหนือ

จังหวัด	จำนวนครอบครัวที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน (ครอบครัว)
เชียงใหม่	3,915
ลำพูน	1,624
ตาก	1367
น่าน	581
เชียงราย	248
ลำปาง	188
กำแพงเพชร	163
แม่ฮ่องสอน	140
พะเยา	83
อุทัยธานี	120
สุโขทัย	7
แพร่	0
พิษณุโลก	0
เพชรบูรณ์	0
นครสวรรค์	0

ที่มา: รายงานการศึกษาเกี่ยวกับชาวเขา ภาคเหนือของประเทศไทย โดย คณะทำงานเฉพาะกิจเกี่ยวกับชาวเขา ภาคเหนือประเทศไทย คณะทำงานเฉพาะกิจเกี่ยวกับชาวเขา สำนักงานโครงการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ 2530 อ้างใน ชีวิตบนเส้นด้ายของ 13 เผ่าไทย, หน้า 26.

4. ปัญหาความยากจน

ชาวเขาและประชากรบนพื้นที่สูงส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ประกอบอาชีพรองคือ หัตถกรรมในครอบครัวและรับจ้างแรงงาน อย่างไรก็ตาม บุคคลกลุ่มนี้ มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาคือ ปัญหาโสเภณี ปัญหาการอพยพแรงงานชาวเขามาเป็นแรงงานด้อยระดับในพื้นที่ราบ ปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น ปัญหาการเป็นแรงงานไร้ฝีมือ การถูกกดขี่และถูกเอารัดเอาเปรียบของแรงงานชาวเขา เป็นต้น¹⁹ ด้วยเหตุที่ชาวเขาทำไร่เลื่อนลอยและปลูกพืชหมุนเวียนซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รัฐจึงมีมติกรม. 7 กุมภาพันธ์ 2532 เรื่อง การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ซึ่งมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นหน่วยงานรับผิดชอบอำนาจการ มติกรม. 7 กุมภาพันธ์ 2532 ระบุว่า ให้กลุ่มคนบนพื้นที่ราบสูงที่มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมายไม่อพยพเคลื่อนย้ายอีกต่อไป

การประกอบอาชีพของชาวเขาได้ถูกกำกับ ควบคุม และดูแลโดยภาครัฐ โดยรัฐมีนโยบายมุ่งให้กลุ่มคนบนพื้นที่ราบสูงมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังเห็นได้จากมติกรม. 7 กุมภาพันธ์ 2532 ซึ่งมีหลักการเพื่อให้ชาวเขาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทย ราษฎรไทย และกลุ่มชนอื่นที่อยู่บนพื้นที่สูง มีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่พอเพียงแก่ความจำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ระบบการปกครองและการพัฒนาปกติต่อไป

อย่างไรก็ตามแม้จะมีมติกรม. 2532 แล้วก็ตาม ยังมีชาวเขาที่ยังไม่ได้รับสัญชาติและเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดิน ตัวอย่างเช่น ในจังหวัดลำปาง หมู่บ้านชาวเขาเป็นแหล่งเสื่อมโทรม และพวกเขาอาศัยอยู่ในเขตป่าสงวน ในปัจจุบันชาวเขาต้องการสัญชาติไทย เพราะว่า การได้มาซึ่งสัญชาติไทยจะทำให้พวกเขาได้รับสิทธิต่างๆตามไปด้วย ต้องการเอกสารสิทธิในการทำกินหรือถือครองที่ดิน²⁰

¹⁹ เสรี อาจสาธิต, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 8, หน้า 8 และ 28.

²⁰ ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, การสัมมนาย่อยครั้งที่ 1 เรื่องการทำงานขององค์กรเอกชนของรัฐเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย จัดโดย โครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้ เรื่องสถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จ. เชียงใหม่

นอกเหนือจากมติกรม. 2532 แล้ว ยังมีมติกรม.ซึ่งส่งผลกระทบต่อกรอบครองที่ดินของชาวเขาด้วย เช่น มติกรม. การอพยพชาวเขาโครงการไทย - นอร์เวย์ พ.ศ. 2537 ทำให้มีการปลูกป่าโดยหน่วยต้นน้ำในวงเขตของชาวเขา ทำให้ชาวเขามีสิทธิในการครอบครองที่ดินน้อยลง²¹

สำหรับวิธีการให้ได้มาซึ่งที่ดินทำกินนั้น มีความเห็นที่หลากหลายกันออกไป นับตั้งแต่การให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐในการกำหนดพื้นที่สำหรับชาวเขา ความเห็นที่แตกต่างออกไปมาจาก กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนบางแห่ง มีความคิดว่า การกำหนดพื้นที่ในการทำกินของชาวนั้นควรเป็นกระบวนการซึ่งมุ่งให้ชาวเขามีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ เป็นต้น²²

7.2 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวเขาจากอาชีพทางการเกษตรสู่อาชีพใน

ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ

อาชีพของชาวเขาถูกกำหนดโดยนโยบายของรัฐให้ได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ จากเดิมเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการยังชีพและการค้าขาย ทำให้ต้องอาศัยการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น อาศัยสารเคมี จำเป็นต้องเรียนรู้เทคนิคอันทันสมัย ทั้งในด้านการทำเกษตรและการค้าขาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ คือ การเข้ามาเป็นแรงงานบริการ แรงงานไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ เป็นหญิงบริการทางเพศ รับจ้างทำงานตามบ้าน ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ สถานบริการน้ำมัน เรขายหนังสือพิมพ์ และขายพวงมาลัย ตามทางแยกในเมืองเชียงใหม่ และเชียงราย เป็นต้น²³

ในพ.ศ. 2537 กองสงเคราะห์ชาวเขาได้ทำการศึกษาอาชีพนอกภาคเกษตรของชาวเขาที่อพยพออกจากชุมชน โดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 256 หมู่บ้าน ใน 13 จังหวัด ดังแสดงในตารางที่ 4

²¹ ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, การสัมมนาย่อยครั้งที่ 2 เรื่องมาตรฐานการดำเนินชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย จัดโดย โครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้ เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จ.เชียงใหม่

²² ศูนย์นิติศาสตร์, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 20.

²³ ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ ปัญญาวัฒน์ และ เคน แคมป์, อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10, หน้า 68.

ตารางที่ 4 จำนวนชุมชนจำแนกตามจำนวนคนที่ทำงานนอกชุมชน

จังหวัด	จำนวนชุมชนจำแนกตามจำนวนคนทำงานนอกชุมชน				รวม	
	1 – 4 คน	5 – 9 คน	10 – 14 คน	15 คนขึ้นไป	ชุมชน	ร้อยละ
1. เชียงราย	15	18	8	12	53	20.70
2. พะเยา	6	5	8	16	35	13.67
3. น่าน	21	12	7	6	46	17.97
4. ลำปาง	11	9	2	6	28	10.94
5. เพชรบูรณ์	0	0	3	5	8	3.13
6. เชียงใหม่	19	10	0	2	31	12.11
7. ลำพูน	7	3	1	4	15	5.86
8. แม่ฮ่องสอน*	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
9. กาญจนบุรี	3	3	0	0	6	2.34
10. อุทัยธานี	2	1	0	0	3	1.17
11.แพร่	2	7	6	3	18	7.03
12. จาก	2	1	0	1	4	1.17
13. กำแพงเพชร	3	0	0	7	10	3.91
รวม	91	69	35	62	257	

* ยังไม่ได้รับข้อมูล N/A = ยังไม่มีข้อมูล

ที่มา: กองสงเคราะห์ชาวเขา สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, 2537, อ้างใน
ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แกมปี, 2539, ตารางที่ 3.9, หน้า 69.

ในกลุ่มชาวเขาที่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ หากเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลักษณะการประกอบอาชีพของชาวเขา จะมีลักษณะดังนี้

1. การรับจ้างขายแรงงาน (37.52 %)
2. หญิงบริการทางเพศ²⁴ (20.84 %)
3. ช่างฝีมือ (9.63 %)
4. ทำงานบ้าน (9.03 %)
5. ทำงานในโรงงาน (7.92 %)
6. ทำงานร้านอาหาร²⁵ (7.42 %)
7. ค้าขาย (2.52 %)
8. ทำงานในภาครัฐ/เอกชน (2.38 %)

จากข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานนอกชุมชนของชาวเขาและลำดับอาชีพข้างต้น ชาวเขาที่ทำงานนอกหมู่บ้านมากที่สุดคือ ชาวเขาในจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา เชียงใหม่ และลำปาง สำหรับชาวเขาที่ทำงานนอกหมู่บ้านน้อยที่สุดคือ ชาวเขาที่อยู่ในจังหวัดตาก เพชรบูรณ์ และแพร่

ชาวเขาส่วนมากที่ทำงานนอกชุมชนในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ โดยมาทำงานรับจ้าง ซึ่งเป็นงานที่ใช้แรงงานและเป็นงานที่คนไทยไม่ทำ ในปัจจุบัน ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนชาวเขา 1,500 คน ถือบัตรสีฟ้า จีนฮ่อ ไทยลื้อ ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า ซึ่งนายจ้าง ให้ทำงานประเภทที่ไม่ใช้ความรู้แต่ ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมากมักเป็นกรรมกรในงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ บ้างก็ทำงานรับจ้างก่อสร้าง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชาวเขาเปลี่ยนนายจ้างบ่อยมาก ทำงานไม่ทน และเมื่อเปลี่ยนไปทำงานใหม่ก็จะไม่เข้ากับสำนักงานจัดหางาน ด้วยเหตุนี้ หากชาวเขาถูกกดค่าแรง หรือ ไม่ได้รับค่าจ้างตามกฎหมายก็ไม่สามารถแสวงหาความเป็นธรรมได้²⁶

²⁴ ชาวเขาส่วนใหญ่ที่ทำงานเป็นหญิงบริการทางเพศ อายุระหว่าง 15 – 22 ปี เป็นชาวเขาเผ่าลาหู่ เมี่ยน อาข่า ลีซู ชมุ ถิ่น และกะเหรี่ยง ตามลำดับ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ น่าน และลำปาง จาก ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์, 2539 หน้า 69.

²⁵ เป็นชาวเขาเผ่าเมี่ยน อาข่า กะเหรี่ยง และม้ง จาก ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์, 2539, หน้า 70.

²⁶ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 20.

นอกเหนือไปจากชาวเขาที่ลงมาทำงานบนพื้นราบโดยการรับจ้างงานในงานนอกภาคเกษตร ได้แก่ งานภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการแล้ว ยังมีชาวเขาที่อพยพไปทำงานในต่างประเทศ เช่น ทำงานในประเทศไต้หวัน ทำให้ขาดการติดต่อกับชุมชนเดิมของพวกเขา ความเป็นปึกแผ่นในชุมชนลดลง

7.3 ปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นที่มีใช้ชาวเขา

สำหรับชนกลุ่มน้อยอื่นๆที่นอกเหนือไปจากกลุ่มชาวเขา ได้แก่ ชาวลู ชาวกู่ไท ชาวจีนฮ่อ²⁷ ชาวกู และชาวคะยา เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ ประสบปัญหาคล้ายชาวเขา คือ ไม่สามารถประกอบอาชีพในลักษณะที่เคยปฏิบัติกันมาได้ เนื่องจากชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆที่มีใช้ชาวเขามีหลายประเภทและมากกว่าที่รายงานนี้จะกล่าวถึงได้ครอบคลุมทุกๆกลุ่ม ผู้ศึกษาจึงขอจำกัดชนกลุ่มน้อยในหัวข้อนี้เป็นชาวลู และชาวกู่ไท

7.3.1. ชาวลู (Sea Gypsy) เป็นชนกลุ่มน้อยทางจังหวัดภาคใต้ อาศัยอยู่ตามเกาะชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดีย โดยอยู่ทางอ่าวไทยบริเวณจังหวัดภูเก็ต และฝั่งทะเลอันดามัน หมู่เกาะของประเทศพม่า จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต สตูล กระบี่ และเกาะที่เป็นอาณานิคมของประเทศมาเลเซีย สำหรับเกาะภูเก็ต มีชาวลูอาศัยอยู่ตามชายหาดต่างๆ ได้แก่ หาดราไวย์ แหลมหลา (ท่าฉัตรไชย) ชาวลูบ้านเหนือ (บ้านไม้ขาว) ชาวลูหาดสะปำ ชาวลูเกาะสิเหร่ (แหลมตึกแก)

ชาวลูในประเทศไทยอาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ชาวลูมอเก็น (Moken) อาศัยอยู่ที่ เกาะสุรินทร์ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา และกระเจามาทางอำเภอดะกั่วป่าถึงบ้านเจ้าจำปี อำเภอกำแพงเมือง จังหวัดพังงา และที่ตำบลไม้ขาว อำเภอดอนสัก จังหวัดภูเก็ต

1.2 ชาวลูรักลาไว (Urak Lawoi) อาศัยที่เกาะภูเก็ตในบริเวณเกาะสิเหร่ หาดราไวย์ หาดสะปำ เกาะพีพี เกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ เกาะนวล เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จังหวัดสตูล

²⁷ โปรดดู “จีนฮ่อ” โดย ขจิตกัย บุรุษพัฒน์ (เอกสารอัดสำเนา, 2538).

1.3 ชาวเลโอรังบาซิก หรือ โอรังบาไร (ชาวเลสิงห์) เป็นกลุ่มที่อาศัยที่เกาะพระทอง อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา และที่เกาะย่านเชือก ประเทศสหภาพมาเลเซียซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะสุรินทร²⁸ มีบางส่วนยังอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต และแหลมคง จังหวัดกระบี่²⁹

ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนชาวเลในประเทศไทยนั้น ผู้ศึกษาไม่อาจหาจำนวนที่แน่ชัดได้จึงไม่สามารถนำมาเสนอในรายงานนี้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากการเคลื่อนย้ายอพยพของชาวเลมาก่อนข้างสูง งานวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวเลส่วนใหญ่จึงเป็นการบอกเล่าถึงลักษณะและวิถีชีวิต ปัญหาการทำงานที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะเน้นไปในข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลส่วนใหญ่เกี่ยวกับชาวเลที่ผู้ศึกษานำมาเสนอในรายงานนี้ มาจากเอกสารและการเดินทางไปอำเภอกุระบุรี จ. พังงา และเกาะสิเหร่ จ. ภูเก็ต สาเหตุที่เลือกชาวเลเป็นกรณีศึกษาของชนกลุ่มน้อยก็เพราะว่า ปัจจุบันชาวเลจำนวนหนึ่งยังไม่ได้รับสัญชาติไทย เช่น ชาวเลที่เกาะสุรินทร ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ที่เกาะสุรินทรมานาน ภายหลังทางการได้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ

สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่แม้ว่าได้รับสัญชาติไทยแล้วแต่ก็ยังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพดังจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

ข้อมูลที่ได้จาก อำเภอกุระบุรีซึ่งได้กล่าวถึงจำนวนและลักษณะชาวเลที่เกาะสุรินทร ดังขอสรุปดังต่อไปนี้

อุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทรมีเกาะรสมกันทั้งหมดจำนวน 5 เกาะ คือ เกาะไฟแฉับ เกาะสุรินทรเหนือ เกาะสุรินทรใต้ เกาะปาจุมปา เกาะคอรีนา ชาวเลที่อาศัยอยู่ที่บริเวณอุทยานแห่งชาติประกอบด้วย

1. ชาวเลเผ่ามอร์แกน กลุ่มชาเมีย จำนวน 9 ครอบครัว (จำนวน 31 คน)

2. ชาวเลเผ่ามอร์แกน กลุ่มครัก ปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายแถวหัวแหลมเกาะสุรินทรได้ตรงข้ามกับสำนักงานอุทยานเกาะสุรินทรเหนือ มี 20 ครอบครัว (76 คน)

ชาวเล 2 กลุ่มนี้ใช้เรือเป็นพาหนะเดินทาง โดยจากเกาะไปประมาณ 10 – 15 วัน เพื่อทำการงมหอย ค้ำปลิงทะเล กุ้งมังกร ที่เกาะต่าง เกาะเชยะ เกาะย่านเชือก ตลอดปีโดยอพยพไปทั้งครอบครัว และให้ผู้สูงอายุดูแลบ้านที่เกาะสุรินทร ยกเว้นฤดูมรสุม ตั้งแต่พฤษภาคมถึงปลายเดือนสิงหาคมของทุกปี ชาวเลจะไม่มีการอพยพและจะอาศัยประจำอยู่ที่เกาะสุรินทรหาปู ปลา และสาหร่ายทะเลเป็นอาหารยังชีพ

²⁸ ข้อมูลหมู่เกาะสุรินทร, อำเภอกุระบุรี, จังหวัดพังงา, 2540, หน้า 1-2.

²⁹ ทิพยวรรณ โพธิ์พัน, ชาวเล: คนพื้นเมืองบนผืนน้ำเค็ม, ใน ชีวิตบนเส้นด้ายของ 13 เผ่าไทย, เกสศิลป์ คงแก้ว, สมนึก เบญจวิทย์ธรรม และสุวิธานนท์ รัตนภิรม (บรรณาธิการ), (สายน้ำ, 2537), หน้า 126 – 127 และ ประเทือง เครือหงส์, ชาวน้ำ(ชาวเล)ในเมืองไทย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2519, หน้า 3 – 7.

ปัจจุบันจำนวนชาวเลที่เกาะสุรินทร์มีประมาณ 134 คน เป็นชาย 57 คน หญิง 77 คน (ข้อมูลจากการสำรวจของผู้วิจัยในพื้นที่เกาะสุรินทร์และการสำรวจของอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2540) ชาวเลเป็นผู้หญิงมากกว่าชายเพราะผู้ชายไปประกอบอาชีพใน ท้องทะเล

สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ (หมู่บ้านแหลมตึกแก หมู่ที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต) มีประชากรทั้งสิ้น 1,233 คน 220 ครัวเรือน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายตั้ง ประมงกิจ (สมาชิกในหมู่บ้านมีนามสกุล ประมงกิจซึ่งเป็นนามสกุลของชาวเล) จำนวนประชากรจำแนกได้ตามอายุดังนี้

“1 วัน – 3 ปีเต็ม	ช. 50 คน หญิง. 53 คน
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	ช. 60 คน หญิง. 58 คน
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	ช. 67 คน หญิง. 67 คน
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	ช. 20 คน หญิง. 27 คน
14 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	ช. 42 คน หญิง. 60 คน
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	ช. 216 คน หญิง. 303 คน
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	ช. 34 คน หญิง. 58 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	ช. 48 คน หญิง. 56 คน”

(ข้อมูลหมู่บ้านแหลมตึกแก)

ข้อมูลประชากรที่ระบุข้างต้นมีข้อสังเกตว่า การแบ่งช่วงอายุของชาวเล จะแตกต่างกันไปจากการจัดกลุ่มอายุโดยทั่วไป กล่าวคือ ช่วงห่างของอายุมีจำนวนปีไม่เท่ากัน ชาวเลแบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 8 กลุ่ม หากพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นดูเหมือนว่าวัยทำงานของชาวเลจะเป็นวัย 18 ปี – 50 ปี

ที่เกาะสิเหร่ ทางหมู่บ้านได้ระบุปัญหาสำคัญของหมู่บ้านไว้ที่ศาลาซึ่งตั้งอยู่ริมทะเล ในหมู่บ้านดังนี้

“ ปัญหาสำคัญของหมู่บ้าน

1. โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สิทธิในที่ดิน
2. แหล่งน้ำ
3. สุขภาพอนามัย
4. ความรู้ในการประกอบอาชีพ
5. ทรัพยากรธรรมชาติ – สิ่งแวดล้อม
6. ผลผลิต”

(ข้อมูลหมู่บ้านแหลมตึกแก)

การประกอบอาชีพของชาวเขาเลเน้นหนักไปด้านการประมง จับปลา กุ้งมังกรมาขายให้กับเจ้าแก้ว สำหรับหญิงชาวเลจะหาเปลือกหอยในบริเวณที่ใกล้กับหมู่บ้านของตน และในบางแห่งจะมีอาชีพรับจ้างรื้อร่องแรง เช่นที่เกาะสิเหร่ เป็นต้น เนื่องจากการประกอบอาชีพของชาวเลจำเป็นต้องพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การรอให้ถึงวันข้างขึ้นจึงจะออกเรือได้และ โอกาสที่เข้าถึงพื้นที่ที่มีกุ้งมังกรและเปลือกหอยหลายสวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ในฤดูมรสุม ชาวเลอาจไม่สามารถออกเดินเรือได้บ่อยครั้งเท่ากับฤดูร้อนและฤดูหนาว นอกจากนี้ ในปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดพื้นที่บางแห่งที่มีความสวยงามทางธรรมชาติให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เช่น เกาะสุรินทร์ ซึ่งมีชาวเลจำนวนหนึ่ง(ยังไม่มีบัตรประชาชน) อาศัยอยู่ จึงทำให้การประกอบอาชีพของชาวเลไม่เป็นไปอย่างราบรื่น ปัญหาในการประกอบอาชีพของชาวเลอาจสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการใช้เวลาในการเดินทางในระยะทางที่ไกลในท้องทะเล

ปัจจุบันชาวเลประกอบอาชีพโดยการจับปลา หากุ้งมังกร และเก็บเปลือกหอย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชาวเลต้องออกเดินทางไปในทะเลลึกและใช้เวลานานในการงมหากุ้งมังกรและเปลือกหอย สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่จะออกเดินเรือในวันข้างขึ้น 3 ค่ำ หรือ ขึ้น 5 ค่ำ หรือ ขึ้น 11 ค่ำ ใช้เวลาเดินเรือประมาณ 10 วัน ก็จะเดินทางกลับมาถึงพัก โดยมีเจ้าแก้วมารับซื้อกุ้งมังกรในราคาประมาณ กิโลละ 600 บาทต่อ 1 กิโลกรัม ปัญหาของชาวเลที่เกาะสิเหร่คือ การหากุ้งและเปลือกหอยเป็นไปอย่างยากลำบากมากขึ้น บางครั้งไม่มีกุ้งมังกรอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่ชาวเลเคยไป ทำให้พวกเขาต้องออกเดินทางไปในทะเลลึก หรือในจังหวัดอื่นๆ เช่น กระบี่เพื่อหากุ้งมังกร³⁰

2. ปัญหาด้านรายได้

เนื่องจากการประกอบอาชีพของชาวเลขึ้นกับการเดินเรือ และขึ้นกับแหล่งที่พวกเขาจะไปทำการประมง ซึ่งไม่มีหลักประกันว่าพวกเขาจะได้สัตว์น้ำกลับมามากน้อยเพียงใด รายได้ของชาวเลไม่แน่นอนขึ้นกับความสามารถในการจับสัตว์น้ำ และการหาเปลือกหอยมาขายให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งเปลือกหอยหลายสวยงามนั้นจะพบได้ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทร์หรือในบริเวณที่เป็นเขตสงวน ในปัจจุบันชาวเลถูกห้ามไม่ให้เข้าไปทำการประมงในเขตพื้นที่ที่เป็นอุทยานหรือเขตสงวน ยกเว้นชาวเลที่เกาะสุรินทร์ที่ยังอยู่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพวกเขาอยู่มานานแล้ว

³⁰ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จ.ภูเก็ต เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2541.

เนื่องจากการประมงของชาวเลทำแบบพอยังชีพในแต่ละวัน ไม่มีอุปสรรคในการเก็บรักษาสัตว์น้ำ ชาวเลจึงต้องรีบขายสัตว์ที่จับมาได้โดยเร็วที่สุดแม้ว่าจะถูกกดราคาก็ตาม³¹

นอกจากนี้ รายได้ของชาวเลยังขึ้นกับการรับจ้างรื้อร่องเง้ง เช่น กรณีของชาวเลที่เกาะสิเหร่ รับจ้างรื้อร่องเง้งตามงานการกุศลจึงเป็นการยากที่พวกเขาจะมีหลักประกันรายได้อย่างสม่ำเสมอในแต่ละเดือน

ปัจจุบัน ดูเหมือนว่าชาวเลจะประสบปัญหาด้านรายได้ ไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อข้าวสารและอาหาร ทางอุทยานแห่งชาติได้จัดกองทุนซื้อข้าวสารให้ชาวเลโดยใช้วิธีตั้งตู้เพื่อรับบริจาคเงินจากนักท่องเที่ยวและนำเงินไปซื้อข้าวสารมาให้ชาวเล³² สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ก็ดูเหมือนว่าจะประสบปัญหาการขาดแคลนเช่นเดียวกันกับชาวเลที่เกาะสุรินทร์ โดยชาวเลในหมู่บ้านจะแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยๆ เช่ารถในวันพระ และเดินทางไปวัดในตัวเมืองภูเก็ตเพื่อรับอาหารเหลือจากวัดที่มีคนมาทำบุญ³³

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของชาวเลที่เกาะสุรินทร์ คือ การเดินทางไปมาระหว่างเกาะสุรินทร์และเกาะย่านเชือก ประเทศพม่า ชาวเลจะเดินทางไปเกาะย่านเชือกในฤดูมรสุม และเดินทางจากเกาะย่านเชือกกลับมาประเทศไทยเมื่อพ้นฤดูมรสุม และอยู่ที่เกาะสุรินทร์ประมาณ เดือนธันวาคม ถึงเดือนเมษายน ทำให้การประกอบอาชีพและสร้างรายได้เป็นไปตามฤดูกาลมากกว่าที่จะเป็นอาชีพที่ชาวเลสามารถกระทำได้ตลอดปีและสร้างรายได้ให้พวกเขาอย่างสม่ำเสมอ

3. ปัญหาการถือครองที่ดินของชาวเล

ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ไม่สามารถถือครองที่ดินได้เนื่องจากเกาะสุรินทร์เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ ยังคงไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่ชาวเลมีความผูกพันต่อชุมชนของคนสูงมาก จึงไม่ต้องการมีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดิน แต่ปรารถนาให้ชุมชนชาวเลมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากกว่า³⁴

³¹ ยงยุทธ พนิตอังกุลและคณะ, รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาสถานะอนามัยของชาวเลเกาะสิเหร่ จังหวัดสตูล, (เอกสาร ไร้เนืยว), 2530, หน้า 13.

³² ข้อมูลจาก อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา, 27 กุมภาพันธ์ 2541

หมายเหตุ คณะวิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร กล่าวคือ มีนักวิจัยบางท่านได้ระบุว่าไม่มีการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร ในขณะที่ข้อมูลจากอำเภอรูบึงถึงการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร คณะวิจัยจะได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร หากมีการเก็บข้อมูลภาคสนามระดับลึกในอนาคต

³³ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2541

³⁴ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2541

ในบางพื้นที่ทางราชการได้จัดสรรที่ดินเพื่อให้ชาวเลทำกิน แต่ชาวเลไม่ชอบการทำสวน ชอบการประกอบอาชีพทางทะเลและต้องอาศัยใกล้ทะเล บางแห่งราชการจัดสรรที่ดินให้แต่เป็นที่ดินกลางเกาะ และอยู่ห่างจากฝั่ง แต่ชาวเลไม่ชอบโดยให้เหตุผลว่าเพราะ ไม่ได้ยินเสียงคลื่นซัด ทำมาหากินลำบาก คล้ายกับชาวเขาที่ไม่ชอบลงมาอยู่ที่พื้นราบ³⁵

4. ปัญหาการถูกรุกที่ดิน

เนื่องจากชีวิตและการทำงานของชาวเลมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ติดชายหาด ปรากฏว่าชาวเลที่เกาะสิเหร่ประสบปัญหาการถูกรุกที่ดิน โดยมีคนมาถมที่ดินเข้าไปในป่าชายเลนซึ่งอยู่หลังหมู่บ้านแล้วในบางส่วน ทำให้ชาวเลมีปัญหาเกี่ยวกับที่จอดเรือ ไม่สามารถนำเรือมาจอดได้ นอกจากนี้ยังขาดแหล่งอาหารซึ่งเป็นบริเวณที่ถูกถมที่ดิน และระบบนิเวศน์วิทยาถูกทำลายลงไป ในปัจจุบันชาวเลพยายามปกป้องไม่ให้มีการถมที่ดินบริเวณหลังหมู่บ้าน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาชาวเลไม่สามารถนำเรือมาจอดได้³⁶

5. ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน

ข้อมูลจากอำเภอกระบุรีระบุว่า ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ ประสบปัญหาอุบัติเหตุ เช่น กรณีชาวเลไปประกอบอาชีพจับปลา ฯลฯ ในท้องทะเลใกล้ๆ ประสบอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ เช่น การถูกของมีคมบาด การใช้ระเบิดในแบบอย่างเดียวกันกับระเบิดที่ใช้โดยชาวเลที่เกาะย่านเชือกไประเบิดปลา ทำให้ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ประสบอุบัติเหตุจากการระเบิด เป็นต้น³⁷

7.3.2 ชาวภูไท

ชาวภูไทเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในท้องที่อำเภอสหัสขันธ์และอำเภอกุฉินารายณ์ นอกจากนี้อยู่ในจังหวัดสกลนคร จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี (เรียกว่า “ลาวโซ่ง”) แม้ชาวภูไทจะได้รับสัญชาติไทยแล้วก็ตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณียังคงเป็นวัฒนธรรมภูไท และภาษาที่ใช้ก็ยังเป็นภาษาภูไท ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวภูไท ในปัจจุบันได้แก่ ปัญหาการขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตรกรรม โรคข้าว ต้องจ้างแรงงานมาคานา และมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอ³⁸

³⁵ ประเทือง เครือหงส์, อ้างแล้ว, หน้า 46 – 47.

³⁶ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2541

³⁷ ข้อมูลอุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทร์, อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

³⁸ ข้อมูลภาคสนามจากหมู่บ้านหนองเม็ก ตำบลเหล่าไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

8. สรุปและการกำหนดประเด็นศึกษาในอนาคต

จากการสำรวจ ประมวล และจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์องค์ความรู้ในเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นด้านกฎหมาย) โดยคณะวิจัยได้จัดหมวดหมู่องค์ความรู้ในหัวข้อดังกล่าวได้ 3 หมวด คือ

1. องค์ความรู้ด้านกฎหมาย
2. องค์ความรู้ด้านการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
3. องค์ความรู้ด้านปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย และ
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดด้านชาติพันธุ์วรรณาและชนกลุ่มน้อย

ในองค์ความรู้ทั้ง 4 หมวด คณะวิจัยพบว่า ข้อมูล เอกสาร ตลอดจนรายงานการวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นการมองปัญหาด้านกฎหมาย) ยังมีจำกัด เอกสารทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นพระราชบัญญัติและด้วยบทกฎหมาย

คณะวิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะทำการศึกษาปัญหาการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ดังนี้

1. ภาคอุตสาหกรรม

ศึกษาปัญหาการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวเขาจากภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมและงานในภาคบริการ ข้อมูลจากสำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ได้แสดงว่า ชาวเขาทำงานไม่ทน และชอบเปลี่ยนงาน ควรศึกษาว่า ชาวเขาที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสภาพการทำงานเป็นอย่างไร และประสบปัญหาในการทำงานอย่างไรบ้าง

2. ภาคเกษตรกรรม

ศึกษาปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอุทยานฯ โดยพิจารณาเน้นที่สภาพการทำงานและปัญหาการทำงานของชาวเลที่อยู่ในเขตอุทยานฯ ตลอดจนบทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการและให้ความช่วยเหลือ

อาจมีข้อถกเถียงว่า ภูไทและลาวโซ่งมีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ นักภาษาศาสตร์บางคนได้แสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ว่า ภูไทและลาวโซ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม เนื่องจากภาษาเป็นภาษาในตระกูลเดียวกัน นอกจากนี้ชาวลาวและชาวไทยมีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน มีกลุ่มบรรพบุรุษเดียวกัน

โปรดอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน รศ.ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ “ภาษาถิ่นผู้ไทยนครพนม” ในหนังสือ *Studies in Tai Linguistics In Honor of William J. Gadeny* รวบรวมโดย Jimmy Harris และ James Chamblair, Central Institute of English Language, Office of State Universities, Bangkok 1975, หน้า 377 - 386. และ รศ.ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. ภาษาผู้ไทย โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

บทวิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดย คุณอรชร รัตนมณี ผู้อำนวยการ สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่

ข้อคิดเห็น เฉพาะในส่วน of ชาวเขา ประกอบกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งมาแล้ว

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าจะให้ความเห็นเกี่ยวกับชาวเขา ในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือ ถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้สัญชาติ การถือครองที่ดิน การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวเขาไม่ได้รับสิทธิเงินเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า ชาวเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในข้อเท็จจริง ชาวเขาแม้จะไม่ได้ได้รับสิทธิการถือครองที่ดิน เนื่องจากอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเขตป่าสงวน หรือพื้นที่อนุรักษ์ แต่ทางการก็ผ่อนผันอนุโลมให้อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อน ทางราชการไม่ได้เข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด การอยู่อาศัยของชาวเขาจะทำโดยเสรี มักจะเคลื่อนย้ายชุมชนไปเรื่อยๆ หากพื้นที่ทำกินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ยิ่งสภาพพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำของประเทศ แม้ในปัจจุบันทางราชการจะพยายามเข้าไปให้ความรู้แก่ชาวเขา ชี้แจงถึงผลเสียของการทำลายป่า โดยการเผาก็ตาม การเผาป่าก็ยังมีลักลอบทำอยู่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่กรณีที่เกิดขึ้นในบริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณเดือนมีนาคม เมษายน 2541 เกิดไฟไหม้ป่า ลุกลามเป็นบริเวณกว้าง สาเหตุจากการเผาป่าของชาวเขา ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเกือบพันครอบครัว สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างมาก นับเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของประเทศชาติ เพราะต้องใช้เวลา ใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ไข โดยเฉพาะในยามที่ประเทศกำลังวิกฤตเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบถึงสภาพการณ์อื่นๆ เช่น ความแห้งแล้ง ฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล ผลผลิตทางการเกษตรลดน้อยลง

2. แม้จะเป็นการศึกษาเรื่องปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา แต่ผู้ศึกษาจะเน้นเรื่องการไม่ได้รับสัญชาติไทยของชาวเขาว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาอื่นที่ตามมา

จากรายงาน มีชาวเขาในประเทศไทย จำนวน 745,577 คน ได้รับสัญชาติไทยแล้วจำนวน 453,757 คน เหลือประมาณ 291,820 คน ที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แนวโน้มนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขายังมีอยู่ และยังคงดำเนินการไปเรื่อยๆ (ดิฉันเป็นคณะกรรมการคนหนึ่ง ในคณะกรรมการ พิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่) ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนดไว้ ในความเห็นส่วนตัว ดิฉันค่อนข้างจะเห็นด้วยกับข้อเขียนของท่านขจัดภัย

บุรุษพัฒนา ที่กล่าวว่าไม่ใช่ลักษณะของการขัดแย้ง ควรพิจารณาถึงความพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายไทยอย่างเคร่งครัดได้เช่นเดียวกับคนไทย ดิฉันเชื่อว่า หากพวกเขาพร้อมทั้งกายและใจที่จะปฏิบัติตาม คงไม่มีคนไทยคนไหนที่จะกีดกันในการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขา เพราะความรู้สึกของคนไทยโดยทั่วไป มีความรู้สึกที่ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว ไม่ได้มีความรู้สึกแปลกแยกหรือเหยียดหยาม เชื้อชาติผิวพรรณมากมายจนเป็นปัญหาเช่นบางประเทศ

2. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา ซึ่งผู้ศึกษาได้ยกประเด็น สภาพปัญหา การประกอบอาชีพของชาวเขาใน 4 ประเด็น ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวบางประเด็นเป็นเรื่องที่แม้แต่ชาวเรา (คนไทย) ยังหนีไม่พ้น รัฐ ยัง ต้องให้ความ ช่วยเหลือ จุนเจือ คุ้มค้ำประคอง แต่เนื่องจากความไม่พร้อม ความขาดแคลนด้านต่างๆ ของประเทศเรายังมีอยู่มาก การแก้ปัญหาจึงต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะเราคงต้องช่วยเหลือคนของเราซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่เป็นอันดับแรก และกระจายออกไปตามความจำเป็นและตามที่เห็นสมควร ซึ่งในส่วน of ชาวเขา รัฐมิได้ละเลยได้เข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ในการประกอบอาชีพของชาวเขาอยู่เสมอ บางครั้งการนำเงินงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือแทบจะสูญเปล่า เนื่องจากชาวเขาปฏิเสธเพราะยึดมั่นในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า

อย่างไรก็ตาม การจะเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของชาวเขามีจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพียงแต่อาจจะใช้เวลา และหากประเทศไทยพร้อมที่จะรับชาวเขาให้เป็นชาวไทยเฉกเช่นคนไทยโดยทั่วไป ดิฉันคิดว่าควรเน้นในเรื่องการให้การศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนของชาวเขา ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของการเป็นคนไทย ความจงรักภักดีต่อผืนแผ่นดินไทย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้นและการยอมรับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกปัจจุบัน

4. จากรายงานในเรื่องดังกล่าว ดิฉันเข้าใจในความรู้สึกของท่านผู้ศึกษาที่มีความเห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือเห็นใจผู้ที่ด้อยกว่าและดูเหมือนว่าเขาเหล่านั้นแทบจะไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียงที่จะร้องขอความเป็นธรรมจากใครได้ ซึ่งนี่คือ ลักษณะของคนไทย ด้วยจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือเห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือด้อยกว่า อันเป็นลักษณะของชาวพุทธ ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวเขาไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดๆ ก็ตามเป็นสิ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วชาวเขาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชนอยู่แล้ว หากได้รับการกระตุ้นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความเป็นกลางไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ แต่มีความ

โดย ผศ.ดร. พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และ ดร. ปฐมาภรณ์ นุชปรีธารัง

ปรารถนาดีและมุ่งที่จะให้สภาพของสังคมไทย คนไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยได้รับความเป็นธรรม มีความสุขสงบตามสมควรที่ควรจะเป็นจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่งยิ่ง ขอความตั้งใจของท่านอาจารย์ ผู้ศึกษาทั้งสองท่าน ผศ.ดร. พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และดร. ปฐมาภรณ์ นุชปรีธารัง ได้ประสบผลสำเร็จ สมความตั้งใจ

อรชร รัตนมณี

สำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่

กรมการจัดหางาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ภาคผนวกที่ 2

ข้อมูลอุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

ข้อมูลทั่วไป

อุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ มีเกาะรวมกันทั้งหมดจำนวน 5 เกาะ

- เกาะไฟแว็บ
- เกาะสุรินทร์เหนือ
- เกาะสุรินทร์ใต้
- เกาะปาจุมปา
- เกาะคอหินลา

เกาะสุรินทร์เหนือเป็นที่ตั้งของสำนักงานอุทยานและมีเรือนพักรับรองนักท่องเที่ยวจำนวนหลายหลัง เรือนพักรับรองซาปีไหนด 1 หลัง เรือนพักรับรองระกำหวาน 4 หลัง เรือนพักรับรองชมทะเล 4 หลัง เรือนพักรับรองปลิง 2 หลัง เรือนแถวรับนักท่องเที่ยวเป็นคณะใหญ่ 8 หลัง และยังมีเรือนพักคนงาน เจ้าหน้าที่อุทยานเกาะสุรินทร์อีก 1 แถว 4 ห้องพักนอกนั้นที่เกาะสุรินทร์เหนือยังไหนดหน่วยงานอนุรักษ์ทรัพยากรประมงทะเลอันดามันอีก มีสำนักงาน 1 หลัง บ้านพักรับรอง 1 หลัง เรือนแถวสำหรับคนงานและเจ้าหน้าที่ 1 แถว 4 หลัง และมีโรงเรียนสรีรเวชเปิดสอนหนังสือแก่ลูกหลานชาวเลเผ่ามอญอีกด้วย มีนักเรียนประมาณ 30 คน ห่างจากหน่วยงานอนุรักษ์ประมาณ 100 เมตร มีชาวเลเผ่ามอญแกนกลุ่มของชาวม้าปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายและพักอยู่ในเรือนประมาณ 9 ครอบครัวมีทั้งผู้ใหญ่และเด็กทารกประมาณ 31 คน และยังมีชาวเลเผ่ามอญแกนอีกกลุ่มคือกลุ่มคาร์ก็ ปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายอยู่ที่หัวแหลมเกาะสุรินทร์ใต้ตรงกันข้ามกับสำนักงานอุทยาน เกาะสุรินทร์เหนือกลุ่มนี้ปลุกที่พักและอาศัยอยู่ในเรือประมาณ 20 ครอบครัว มีผู้ใหญ่ เด็ก พร้อมทารกประมาณ 76 คน ชาวเลเผ่ามอญแกนทั้ง 2 กลุ่มนี้มีเรือเป็นพาหนะในการเดินทาง มีการอพยพไปประกอบอาชีพงมหอย ดำปลิงทะเล กุ้งมังกร ที่เกาะต่างๆ เกาะเจ็๊ะ เกาะย่านเชือก จะอพยพและเดินทางไปประกอบอาชีพที่เกาะดังกล่าวอยู่เป็นประจำตลอดปี ไปพักอาศัยอยู่ครั้งละประมาณ 10 - 15 วัน เมื่อได้หอย, ปลิงพอสมควรแล้วก็จะกลับมาเกาะสุรินทร์เพื่อนำมาขายให้แก่นักท่องเที่ยวในวันหน้ามรสุมตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมของทุกปีจนถึงปลายเดือนสิงหาคมของทุกปีในขณะนี้จะไม่มีการอพยพเดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่น จะอยู่ประจำที่เกาะสุรินทร์ หาปู ปลา และสาหร่ายทะเลเป็นอาหารยังชีพ

แหล่งน้ำ

- 1) มีแหล่งน้ำซับซึมและลำห้วยเล็กไหลลงมาทางด้านหลังของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ฯ จำนวน 1 แห่งไหลลงที่อ่าวหน้าสำนักงาน
- 2) มีแหล่งน้ำซับน้ำซึมและสระเก็บน้ำในเขตสำนักงานอุทยานซึ่งไหลตลอดปี เคยตกถูกน้ำได้ เอ. ไคร์ส
- 3) มีแหล่งน้ำซับน้ำซึมและอ่างเก็บน้ำของอุทยาน 1 แห่งมีน้ำเก็บใช้ได้ตลอดปี

ชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นชาวเลเผ่ามอเก้น (Moken) หรือชาวเลพวกสิงห์หรือมาซิง เป็นเผ่าเดียวกันกับชาวเลที่อาศัยอยู่บนเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงาและที่อาศัยอยู่บนเกาะย่านเชือกของประเทศสหภาพพม่าทางทิศเหนือของหมู่เกาะสุรินทร์จากการศึกษาด้านเผ่าพันธุ์ของชาวเล โดย วิสิษฐ มะยะเฉียว (2532) พบว่า ชาวเลซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 เผ่าพันธุ์ด้วยกัน คือ เผ่าอุรัก ลาไว (Urak Lawoi) ตั้งถิ่นฐานอยู่แถบตอนใต้ของทะเลอันดามัน บริเวณเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เผ่ามอเก้น (Moklen) หรือพวกสิงห์บก ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหาดราไวย์ เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต และชายฝั่งทะเล บริเวณหาดบางสัก อำเภอตะกั่วป่า และบ้านลำปี จังหวัดพังงา และเผ่ามอเก้น (Moken) หรือพวกสิงห์ทะเล หรือมาซิง ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะสุรินทร์ และเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ตลอดจนบริเวณเกาะย่านเชือกของประเทศสหภาพพม่า

ลักษณะทางด้านสังคมของชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์ ชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์มีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษและผีธรรมชาติ ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ภายในเผ่ามีหัวหน้าเผ่าเป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ ทำหน้าที่ติดต่อกับผีทั้งปวง และตัดสินคดีความต่างๆ เช่น การทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนบ้าน การทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น ซึ่งจำนวนชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์สามารถจำแนกได้ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนชาวเลที่อาศัยอยู่หมู่เกาะสุรินทร์จำแนกตามเพศและวัยต่างๆ

เพศ/วัย	เด็ก	ผู้ใหญ่	คนชรา	รวม
หญิง	37	36	4	77
ชาย	31	25	1	57
รวม	68	61	5	134

แหล่งที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัยในพื้นที่ และสำรวจจากข้อมูลของอุทยานแห่งชาติ
หมู่เกาะสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2540

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนชาวเลบนหมูเกาะสุรินทร์ พบว่าจำนวนชาวเลผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย และคนชราก็มีจำนวนน้อย ทั้งนี้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมูเกาะสุรินทร์ ทราบว่าผู้ชายชาวเลนั้น จะต้องออกไปทำมาหากินในท้องทะเลไกลๆ บางครั้งเกิดอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ เช่น การถูกของมีคม การใช้ระเบิดที่ได้แบบอย่างมาจากชาวเลเกาะย่านเชือกไประเบิดปลา ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการระเบิดเป็นต้น

ชุมชนชาวเลเผ่ามอร์แกน (หมูเกาะสุรินทร์)

ชาวเลหรือหรือมอร์แกน เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ที่เกาะสุรินทร์ และเกาะย่านเชือกของประเทศไทย ไม่มีภาษาเขียน ดำรงชีวิตหาเลี้ยงชีพด้วยการงมหอย แหวงปลา โดยวิธีการโบราณแบบบรรพบุรุษ มีความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจและวิญญาณของบรรพบุรุษ มีความเป็นอยู่อย่างธรรมชาติ ไม่สนใจบุคคลภายนอกที่เข้าไปเยือน ไม่สนใจกับการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน นิยมนุ่งผ้าถุง ไม่ใส่เสื้อชั้นใน และไม่สนใจการซักล้าง ความเป็นอยู่อย่างๆ เมื่อมีครอบครัวและลูกๆ ก็จะปล่อยปละละเลยชีวิตของตนเอง นุ่งผ้าถุงผืนเดียวแค่สะเอวและไม่ใส่เสื้อปล่อยตามธรรมชาติ ไม่แยกแยะกับบุคคลที่พบเห็น ชอบดื่มสุราขาวเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อมีอายุได้ก็กลับนอนอยู่บริเวณหาดทรายที่ใกล้ตัวเอง และมีการอพยพเคลื่อนย้ายอยู่เป็นประจำเพื่อไปหาพื้นที่นั่งตามสถานที่ต่างๆ เช่น เกาะย่านเชือก เกาะไม้ไผ่ในประเทศไทย และจะกลับมาอยู่ประจำที่บริเวณหมูเกาะสุรินทร์ในหน้ามรสุม

ที่มา หน่วยมาลาเรีย อ. กระบุรี จังหวัดพังงา

แผนที่เกาะสุรินทร์ ต. เกาะพระทอง อ. กระบุรี จังหวัดพังงา

ภาคผนวก 3

บทวิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดย นายอำเภอพงษ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

ปัญหาทางกฎหมายในด้านการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

อำเภอคุระบุรี ขอเสนอวิจารณ์ข้อปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นชาวเลที่ได้อพยพเข้าไปอาศัยในพื้นที่บริเวณเกาะสุรินทร์ ปัจจุบันมีอยู่จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยของพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ ที่มีการอพยพเป็นจำนวนหมื่น จำนวนแสน ซึ่งจากเค้าโครงเอกสารการวิจัยซึ่งได้ส่งไปให้ข้าพเจ้าช่วยตรวจสอบและให้การเสนอแนะนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า คณะผู้จัดทำวิจัยได้เป็นห่วงกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีพและสิทธิต่างๆ ในทางกฎหมายที่เขาพึงได้รับ ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคม การขาดโอกาสความเท่าเทียม หรือถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ข้าพเจ้าใคร่ขอเรียนข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ ที่ได้เคยปฏิบัติราชการทั้งในพื้นที่ชายแดนจังหวัดภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่ในจังหวัดภาคใต้ในขณะนี้ว่า ปัญหาของชาวเลและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ มากมายที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทยในขณะนี้ ส่วนใหญ่มาจากประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพม่า ซึ่งทางราชการก็ได้อนุโลม ผ่อนผันให้เข้ามาอาศัยอยู่เรื่อยๆ ขณะนี้มีจำนวนเป็นแสนๆ คน รวมถึงอดีตทหารจีนคณะชาติ หรือ ทจช. (จีนฮ่ออพยพ) ในพื้นที่ภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

ชนกลุ่มน้อยต่างๆ พวกนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิให้มีขั้นตอนในการที่จะให้เขาได้รับสัญชาติไทย ทั้งนี้โดยการดูแลตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ราชการโดยใกล้ชิด มิใช่ว่าใครอพยพเข้ามาจะต้องได้สัญชาติ มิฉะนั้นแล้วจะกระทบต่อปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างแน่นอน อีกทั้งจะมีการอพยพของชนกลุ่มน้อยจากประเทศข้างเคียงอีกมากเป็นทวีคูณ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการทางสังคม ตลอดจนระบบการจัดการอื่นๆ อีกมาก

อนึ่ง การจะสามารถให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยพวกนี้ได้ ซึ่งจะนำมาซึ่งสิทธิต่างๆ เฉกเช่นเดียวกับคนไทย มีข้อควรสังเกตดังนี้

ประการที่ 1 คณะผู้วิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ไม่ซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยๆ ไม่ยอมรับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มและเผ่าพันธุ์ของตนเองอย่างมั่นคง

ประการที่ 2 การจะให้สัญชาติแก่คนกลุ่มน้อยควรมีขั้นตอน เช่น

1. ต้องสามารถพูดภาษาไทยคล่องจนอ่านออกเขียนได้ หรือเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ
2. มีความรักชาติ รักแผ่นดินไทย อาจจะต้องเสียสละสมัครเป็นทหาร เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ในจุดต่อแหลมตามชายแดนต่างๆ ซึ่งคนรุ่นลูกหลานของอาสาสมัครอาจจะได้สัญชาติไทยไป ส่วนรุ่นพ่อหรือแม่ให้สิทธิเป็นเพียงแค่คนต่างด้าวหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่โดยถูกต้องจากทางราชการ ดังกรณีของอดีตทหารจีนคณะชาติที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ ให้สัญชาติเป็นรุ่นๆ ทั้งนี้โดยมอบหมายให้ราชการใดราชการหนึ่งเป็นผู้ควบคุม กำกับ ดูแล อย่างใกล้ชิด มีขั้นตอน

ประการที่ 3 กรณีของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์เป็นลักษณะเร่ร่อนทางทะเลในเขตเกาะ ยานเชือก ประเทศพม่า ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตามห้วงฤดูกาล โดยการยังชีพทำการประมง ปัจจุบันสำนักงาน อุทยานเกาะสุรินทร์ได้ดูแลโดยใกล้ชิด เนื่องจากชาวเลดังกล่าวได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ปะการัง ถ้วยของเสียและขยะ ตลอดจนจับสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ไว้ เช่น กุ้ง มังกร ปลิง ทะเล ฯลฯ ขณะเดียวกันทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ก็ได้จัดส่งครู อาจารย์ไปช่วยถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การดำรงชีพในขั้นพื้นฐานอยู่เป็นประจำเพื่อเขาจะได้ปรับปรุงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ให้ใกล้เคียงกับสังคมโลก แต่มีข้อที่น่าหนักใจเป็นอย่างยิ่งแก่เจ้าหน้าที่คือ ชาวเลเผ่ามอร์แกนกลุ่มนี้ จะไม่ค่อยยอมรับความเปลี่ยนแปลงใดๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ก้าวใหม่ของ
การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,
ธันวาคม 2540.

ขจักษ์ บุระพัฒน์. จีนฮ่อ. เอกสารอัดสำเนา, พฤศจิกายน 2538.

เจาศิลป์ คงแก้ว, สมนึก เบญจวิทย์ธรรม และสุวิธานนท์ รัตนภิรม (บรรณาธิการ), ชีวิตบนเส้นด้าย
ของ 13 เผ่าไทย. สายน้ำ, 2537.

สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์. รายงานการรวบรวมข้อมูลการพิจารณาธงชาติไทย
ให้ชาวเขา 2540. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและ
สวัสดิการสังคม สิงหาคม 2540.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการแก้ไขปัญหามั่นคงแห่งชาติเกี่ยว
กับชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง (สส. นอส.). แผนแม่บทเพื่อ
การพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 –
2544, มิถุนายน 2540.

เสรี อาจสาเล. 15 เผ่าในไทย. พระนคร: สำนักพิมพ์พิทยาคาร, 2506.

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281

ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์. แนวโน้มนโยบายสังคมเกี่ยวกับชุมชนบน
พื้นที่สูงในทศวรรษหน้า. รายงานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกิจการพิเศษ
กระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา, 2539.

ประเทือง เครือหงส์. ชาวน้ำ (ชาวเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2519.

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 (แก้ไขจนถึง พ.ศ. 2535)

พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิชกุล. สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.

รายงานวิจัยในการสัมมนาระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.).

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521

พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และปฐมาภรณ์ บุษปธำรง. การศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับ

การประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างด้าว. รายงานวิจัยในการสัมมนาระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.).

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. "ภาษาถิ่นผู้ไทยนครพนม" ใน Studies in Tai Linguistics In Honor of William J. Gadney. รวบรวมโดย Jimmy Harris and James Chambulair, Central Institute Of English Language, Office of State Universities, Bangkok, 1975, หน้า 377 - 386.

..... ภาษาผู้ไทย. กทม.: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2520.

ภาษาอังกฤษ

- Freidman, Jonathan. "Order and Disorder in Global Systems" in Cultural Identity and Global Process. London: Sage Publications, 1994, pp. 233 - 253.
- Hopps, June Gary. "Minorities of Color" in Encyclopedia of Social Work Vol. 2, Eighteenth Edition, Maryland, U.S.A., National Association of Social Workers, 1987.
- Law, Ian. Racism, Ethnicity and Social Policy. New Jersey, U.S.A.: Prentice Hall Europe, 1996.
- Mindel, Charles H., Robert W. Habenstein and Roosevelt Wright Jr. (eds.), "Family Lifestyles of America's Ethnic Minorities: An Introduction" in Ethnic Families in America: Patterns and Variations, New York: Elsvier, 1988.
- Narumol Hinshiranan. "National Park Conservation Policy and the Maintenance of Indigenous People's Way of Life". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.
- Nicholas, Collin and Raajen Singh. "The Hill Tribes of Thailand". Indigenous Peoples of Asia: Many Peoples, One Struggle. Bangkok: Thailand: Asia Indigenous Peoples PACT, 1996.
- Ong, Paul, Edna Bonacich, and Lucie Cheng (Eds.). The New Asian Immigration in Los Angeles and Global Restructuring. Philadelphia: Temple University Press, 1994.
- Rex, John. "Ethnicity" in The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought. Edited by William Outhwaite and Tom Bottomore, Oxford, Great Britain: The Alden Press, 1993.

Ruohomaki, Olli. "Resource Conflict and Resolution In A Southern Thai Fishery".

Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

Shigetomi, Shin'ichi. "The Dilemma of Institutional Development: "Communal" Land in Rural

Thailand". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

Tribal Research Institute. The Hill Tribes of Thailand. Fourth Edition 30th Anniversary Tribal Research Institute 1995, Chiangmai, Thailand: Technical Service Club.

Tully, James. "Aboriginal Property and Western Theory: Recovering A Middle Ground".

Social Philosophy and Policy. U.S.A.: Cambridge University Press, Summer 1994, pp. 153 - 180.

Van Roy, Edward. Economic Systems of Northern Thailand: Structure and Change.

Ithaca and London: Cornell University Press, 1971.

Walker, R. Anthony. The Highland Heritage: Collected Essays on Upland North Thailand.

Singapore: Suramabhumi Books, 1992.

วิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง

“ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ”

โดยนายอำเภอกระบุรี

“ปัญหาทางกฎหมายในด้านการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

อำเภอกระบุรี ขอเสนอวิจารณ์ข้อปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นชาวเลที่ได้อพยพเข้าไปอาศัยในพื้นที่บริเวณเกาะสุรินทร์ ปัจจุบันมีอยู่จำนวน 140 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยของพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ ที่มีการอพยพเป็นจำนวนหมื่น จำนวนแสน ซึ่งจากเค้าโครงเอกสารวิจัยที่ได้ส่งไปให้ข้าพเจ้าช่วยตรวจสอบและให้การเสนอแนะนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าคณะผู้จัดทำวิจัยได้เป็นห่วงกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีพและสิทธิต่าง ๆ ในทางกฎหมายที่เขาพึงได้รับ ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคม การขาดโอกาสความเท่าเทียม หรือถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ข้าพเจ้าใคร่ขอเรียนข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ ที่ได้เคยปฏิบัติราชการทั้งในพื้นที่ชายแดนจังหวัดภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่จังหวัดภาคใต้ในขณะนี้ว่า ปัญหาของชาวเลและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ มากมายที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทยในขณะนี้ ส่วนใหญ่มาจากประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพม่า ซึ่งทางราชการก็ได้อนุญาตผ่อนผันให้เข้ามาอาศัยอยู่เรื่อย ๆ ขณะนี้มีจำนวนเป็นแสน ๆ คน รวมถึงอดีตทหารจีนคณะชาติ หรือ ทจข.(จีนฮ่ออพยพ) ในพื้นที่ภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ พวกนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีขั้นตอนในการที่จะให้เขาได้รับสัญชาติไทย ทั้งนี้โดยการดูแลตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ราชการโดยใกล้ชิด มิใช่ว่าใครอพยพเข้ามาจะต้องได้สัญชาติ มิฉะนั้นแล้วย่อมกระทบต่อปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างแน่นอน อีกทั้งจะมีการอพยพของชนกลุ่มน้อยจากประเทศข้างเคียงอีกมากเป็นทวีคูณซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การบริการทางสังคม ตลอดจนระบบการจัดการอื่น ๆ อีกมาก

อนึ่ง การจะสามารถให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยพวกนี้ได้ ซึ่งจะนำมาซึ่งสิทธิต่าง ๆ เฉกเช่นเดียวกับคนไทย มีข้อควรสังเกตดังนี้

ประการที่ 1 คณะผู้วิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ไม่ซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย ๆ ไม่ยอมรับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มและเผ่าพันธุ์ของตนเองอย่างมั่นคง

ประการที่ 2 การจะให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยควรมีขั้นตอนเช่น

1. ต้องสามารถพูดภาษาไทยตลอดจนอ่านออกเขียนได้ หรือเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ

2. มีความรักชาติ รักแผ่นดินไทย อาจจะด้วยการเสียสละสมัครเป็นทหาร เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ในจุดต่อแหลมชายแดนต่าง ๆ ซึ่งคนรุ่นลูกหลานของพวกอาสาสมัครอาจจะได้สัญชาติไทยไป ส่วนรุ่นพ่อหรือแม่ให้สิทธิเพียงแค่เป็นคนต่างด้าวหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่โดยถูกต้องจากทางราชการ ดังกรณีของอดีตทหารจีนคณะชาติที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ ให้สัญชาติเป็นรุ่น ๆ ทั้งนี้โดยมอบหมายให้ราชการใดราชการหนึ่งเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด มีขั้นตอน

ประการที่ 3 กรณีของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์เป็นลักษณะเร่ร่อนทางทะเลในเขตเกาะย่านเชือก ประเทศพม่า ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตามห้วงฤดูกาล โดยการยังชีพทำการประมงปัจจุบันสำนักงาน อุทยานเกาะสุรินทร์ได้ดูแลโดยใกล้ชิด เนื่องจากชาวเลดังกล่าวได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ประการัง ถ้ำของเสียและขยะ ตลอดจนจับสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ไว้ เช่น กุ้งมังกร ปลิงทะเล ฯลฯ ขณะเดียวกันทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ก็ได้จัดส่งครู อาจารย์ ไปช่วยถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การดำรงชีพในขั้นพื้นฐานอยู่เป็นประจำ เพื่อเขาจะได้ปรับปรุงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ให้ใกล้เคียงกับสังคมโลก แต่มีข้อที่น่าหนักใจเป็นอย่างยิ่งแก่เจ้าหน้าที่ คือ ชาวเลเผ่ามอร์แกนกลุ่มนี้ จะไม่ค่อยยอมรับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ

บทวิจารณ์

รายงานเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

โดย อรรถ รัตนมณี

ข้อคิดเห็น เฉพาะในส่วนของชาวเขา ประกอบกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งมาแล้ว

1. ผู้ศึกษา ก่อนข้างจะให้ความเห็นเกี่ยวกับชาวเขา ในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้สัญชาติ การถือครองที่ดิน การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวเขาไม่ได้รับสิทธิเงินเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า ชาวเขาไม่ได้รับความเป็นธรรม

ในข้อเท็จจริง ชาวเขาแม้จะไม่ได้รับสิทธิการถือครองที่ดิน เนื่องจากอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเขตป่าสงวน หรือพื้นที่อนุรักษ์ แต่ทางการก็ผ่อนผันอนุญาตให้อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อน ทางราชการไม่ได้เข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด การอยู่อาศัยของชาวเขาจะทำโดยเสรี มักจะเคลื่อนย้ายชุมชนไปเรื่อย ๆ หากพื้นที่ทำกินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ยิ่งสภาพพื้นที่สูงในในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำของประเทศ แม้ในปัจจุบันทางราชการจะพยายามเข้าไปให้ความรู้แก่ชาวเขา ชี้แจงถึงผลเสียของการทำลายป่า โดยการเผาก็ตาม การเผาป่าก็ยังมีลักลอบทำอยู่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่กรณีที่เกิดขึ้นที่บริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณเดือน มีนาคม เมษายน 2541 ที่ผ่านมา เกิดไฟไหม้ป่าลุกลามเป็นบริเวณกว้าง สาเหตุจากการเผาป่าของชาวเขา ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเกือบพันครอบครัว สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลายอย่างมาก นับเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของประเทศชาติ เพราะต้องใช้เวลา ใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ไข โดยเฉพาะในยามที่ประเทศกำลังวิกฤตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบถึงสภาพการณ์อื่น ๆ เช่น ความแห้งแล้ง ฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลผลิตทางการเกษตรลดน้อยลง

2. แม้จะเป็นการศึกษาเรื่องปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา แต่ผู้ศึกษาจะเน้นเรื่องการไม่ได้รับสัญชาติไทยของชาวเขาว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาอื่นที่ตามมา

จากรายงานมีชาวเขาในประเทศไทย จำนวน 745,577 คน ได้รับสัญชาติไทยแล้ว 453,757 คน คงเหลือประมาณ 291,820 คน ที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แนวโน้มนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขายังมีอยู่ และยังคงดำเนินการไปเรื่อย ๆ (คดีนี้เป็นคณะกรรมการคนหนึ่งในคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่) ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราช

การกำหนดไว้ ในความเห็นส่วนตัวดิฉันค่อนข้างจะเห็นด้วยกับข้อเขียนของท่านจักษัย นุรักษ์พัฒน์ ที่กล่าวว่า ไม่ใช่เป็นลักษณะของการยึดเยื้อ ควรพิจารณาถึงความพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายไทยอย่างเคร่งครัดได้ เช่นเดียวกับคนไทย ดิฉันเชื่อว่าหากพวกเขาพร้อมทั้งกายและใจที่จะปฏิบัติตาม คงไม่มีคนไทยคนไหนที่จะกีดกันในการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขา เพราะความรู้สึกของคนไทยโดยทั่วไป มีความรู้สึกที่ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว ไม่ได้มีความรู้สึกแปลกแยกหรือเหยียดหยาม เชื้อชาติ ผิวพรรณมากมายจนเป็นปัญหาเช่นบางประเทศ

3. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา ซึ่งผู้ศึกษาได้ยกประเด็นสภาพปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาใน 4 ประเด็น ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวบางประเด็นเป็นเรื่องที่แม้แต่ชาวเรา (คนไทย) ยังหนีไม่พ้น รัฐยังต้องให้ความช่วยเหลือจนเจือ ประคับประคอง แต่เนื่องจากความไม่พร้อม ความขาดแคลนในด้านต่าง ๆ ของประเทศเรายังมีอยู่มาก การแก้ปัญหาจึงต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะเราคงต้องช่วยเหลือคนของเราซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่เป็นอันดับแรก และกระจายออกไปตามความจำเป็นและตามที่เห็นสมควร ซึ่งในส่วนของเขา รัฐก็มีได้ละเลยได้เข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ในการประกอบอาชีพของชาวเขาอยู่เสมอ บางครั้งการนำเงินงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือแทบจะสูญเปล่า เนื่องจากชาวเขาปฏิเสธเพราะยึดมั่นในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า

อย่างไรก็ตาม การจะเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของชาวเขา มิใช่จะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพียงแต่อาจจะใช้เวลา และหากประเทศไทยพร้อมที่จะรับชาวเขาให้เป็นชาวไทยเฉกเช่นคนไทยโดยทั่วไป ดิฉันคิดว่าควรเน้นในเรื่องการศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนของชาวเขา ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของการเป็นคนไทย ความจงรักภักดีต่อผืนแผ่นดินไทย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้นและการยอมรับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกปัจจุบัน

4. จากรายงานในเรื่องดังกล่าว ดิฉันเข้าใจในความรู้สึกของท่านผู้ศึกษา ที่มีความเห็นใจกับผู้ที่ด้อยกว่าและดูเหมือนว่าเขาเหล่านั้นแทบจะไม่มีสิทธิไม่มีเสียงที่จะร้องขอความเป็นธรรมจากใครได้ ซึ่งนี่คือลักษณะของคนไทย ด้วยจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือ เห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือที่ด้อยกว่า อันเป็นลักษณะของชาวพุทธ ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวเขาไม่ว่าจะเป็นปัญหาใด ๆ ก็ตามเป็นสิ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วชาวเขาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชนอยู่แล้ว หากได้รับการกระตุ้นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งมี

“ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

ความเป็นกลางไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ แต่มีความปรารถนาดีและมุ่งที่จะให้สภาพของสังคมไทย คนไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยได้รับความเป็นธรรม มีความสุขสงบ ตามสมควรที่ควรจะเป็นจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่งยิ่ง ขอความตั้งใจของท่านอาจารย์ ผู้ศึกษาทั้งสองท่าน ผศ.ดร.พิสวาท สุคนธ์พันธ์ และ ดร.ปฐมภรณ์ บุญปราง ได้ประสบผลสำเร็จ สมความตั้งใจ

อรชร รัตนมณี

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่

กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

Pisawat Sukonthapan: C.V.

Name: Pisawat Sukonthapan (Miss)

Nationality: Thai

Addresses:

- Faculty of Law, Thammasat University
Ta Prachan, Bangkok 10200, Thailand
Fax No.: 66 2 224 9421
E-mail: pisawat@alpha.tu.ac.th
- Mekong Region Law Center
Office of the Attorney-General Bldg.
Rachada-Pisek Road, Bangkok 10900, Thailand
Fax No.: 66 2 541 2848; Tel. No.: 66 2 513 4773
E-mail: mrlcbkk@loxinfo.co.th

(Home Add.) - 100/246 Moo-Bam Amorn-Pan 9 (Soi 9)
Soi Senanikom 1
Phaholyothin 32
Bangkok 10230, Thailand
Tel. Nos.: (66 2) 570 2906 & (66 2) 570 3837

(Apt. Add.) - Room 2306
Amarin Apartment
Trok Wang Lang
Aroon Amarin Road
Bangkok 10700, Thailand
Tel. Nos. (66 2) 412 0076 - 9 Ext. 2306

Education:

- L.L. B. (Thammasat University, Bangkok, Thailand)
- LL.M. (Institute of Air and Space Law, McGill University, Montreal, Canada)
- Diploma in International Law & Development (Institute of Social Studies, The Hague, The Netherlands)
- J.S.D. (Stanford Law School, California, U.S.A.)

Languages: Thai & English

Scholarships/Grants/Assistance Received (from) (incl.)

- Institute of Air and Space Law
- The Netherlands Government
- Harvard-Yenching Institute
- The Asia Foundation
- International Federation of Phonogram and Videogram Producers (IFPI)
- John M. Olin Program in Law and Economics, Stanford Law School
- Institute of International Studies, Stanford University
- The Association for Overseas Technical Scholarship (AOTS)

Employment: -

Present

- Thammasat University Law School
- Executive Director, Mekong Region Law Center (MRLC),
- Legal counselor, Marut Bunnag International Law Office

Past

Subjects taught:

- Laws concerning Investment (both at the LL.B. level and the LL.M. level); Intellectual Property Law (LL.B. level);
- Copyright Law (Graduate Diploma in Business Law level, and LL.M. level); and,
- Air Law (LL.M. level)

Lectures & Talks
at/for other institutions
(incl.)

- Copyright Law (Wisconsin Law School, at Madison, U.S.A.) (2 weeks, March 1997)
- Copyright Law (Saint Louis University Law School, U.S.A.) (5 weeks, around mid of March – April 1997)
- Copyright Law (The Institute of Legal Education of the Thai Bar Association) (1996 & 1997 academic years - the daytime class)
- Intellectual Property Law (The Judicial Training Institute, Office of the Judicial Affairs, Ministry of Justice) (The latest lecture was on 17 August 1998)
- Introduction to Copyright Law (MRLC) (This was part of the 1-week course organized for lawyers and government officers from Cambodia, Lao P.D.R, Thailand, and Vietnam) (March 1998)
- Legal Drafting (emphasizing drafting the law to comply with international obligations and focusing on the TRIPs Agreement) (This was part of the 1-week course organized for young legal officers Lao P.D.R.) (MRLC) (August 1998) (UNDP and the Lao Ministry of Justice requested the MRLC to organize this course, with the UNDP's support.)

Researches and
Papers done/written
(incl.):

1. Copyright Laws of the ASEAN Countries: Protection of Foreign Works (funded by The Asia Foundation) (in English) (1985)
2. Obligations Under the Berne Convention and the Rome Convention as Incorporated in the TRIPs Agreement (paper presented in Nepal, August 1996) (in English)
3. Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights under the TRIPs Agreement: Protection Against Unfair Competition including Protection of Undisclosed Information (paper presented in Nepal, August 1996)
4. Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights under the TRIPs Agreement: Copyright and Related Rights Information (paper presented in Nepal, August 1996)
5. Textbook on Intellectual Property Law (the parts on 'An Introduction to Intellectual Property Law' and 'International Intellectual Property') (The Institute of Legal Education, The Thai Bar Association) (1996, reprinted in 1997)

Pisawat Sukonthapan: C.V.
(page 3)

Other Experience (incl.)

Present

- Member of the Legal Sub-committee of The Federation of the Thai Industries

Past

- Member of the Sub-committee to draft a law to give legal protection for undisclosed information (to comply with the TRIPs Agreement)
- Member of the Sub-committee to draft a law to amend the Trade Mark Act of 1991 and to give protection for geographical indications (to comply with the TRIPs Agreement)
- Member of the Special Committee on Copyright (considering the bill that was passed into the Copyright Act of 1994) (House of the Representatives)
- Member of the Special Committee on Copyright (considering the bill that was passed into the Copyright Act of 1994) (Senate)
- Member of the World Intellectual Property Organization (WIPO) special mission to Nepal in August 1996 to talk on the TRIPs Agreement
- Member of the Sub-committee to screen potential candidates for the Central Intellectual Property and International Trade Court associate-judgeships (1997)

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ปฐมภรณ์ บุษปธำรง (Pattamaporn Busapathumrong)

การศึกษา

ปริญญาเอก D.S.W., 1994, University of Ponsylvarin (U.S.A.)
Comparative Social Policy.

ปริญญาโท A.M., 1987, Stanford University (U.S.A.), Social
Anthropology,

ปริญญาตรี สมบ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิต), 2526, *
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การทำงาน

ปัจจุบันรับราชการเป็นอาจารย์ประจำสาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงาน

บทความ Wthe Model of Welfare Mix and the Contribution to Social
Development and Social Change:A Case Study of Low-
Income Working Mothers in Manufacruring Industries in
Thailand," Paper presented at the ASEAN conference on
Social Work Education, Sarawak, Malaysia, August 1995.

บรรยายพิเศษ ได้รับเชิญบรรยายพิเศษเรื่อง "Social Welfare System in
Thailand" Department of Social Administration, Yonsei
University, Seoul, Korca. May 1994.

งานวิจัย เป็นผู้วิจัยร่วมในโครงการวิจัยชุด ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรง
งานข้ามชาติฯ (ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว.)

.....